POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU CIENA 10 KUNA BROJ 43

USTAŠA

22. X. 1944

VIESTNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

VIESTNIK HRV. UST. OSLOBOD. POKRETA

USTAŠA

GOD. XIV. — BROJ 43.
ZAGREB, 22. X. 1944.

KOLIKA JE USTAŠKA SNAGA

Budući da neprijatelji već dalekozorima promatraju naše postave, kako se naime nekima pričinja, potrebno je podsjetiti nepokolebivi narod na mogućnosti i snagu našega odpora.

Godine 1932., dakle u vrieme kada je sviet još bio zaliven debelim mirom, jugoslavenska je država imala pod oružjem možda osamdeset tisuća vojnika, deset tisuća žandara i par tisuća četničkih bandita. Ovome još treba pridodati uhode, policiste, i šoviniste, koji su se vucarali Hrvatskom ne bi li je, nešto silom, nešto sokolstvom i skautizmom, prevezli u jugoslavenske, što će reći u bezopasne vode . . .

Svoj ovoj organizacija nasilja bio je potreban velebitski roj ustaša, podpomognut od naroda, da je prodrma, a u svietu izazove tisuće novinskih, krugovalnih i razgovornih upitnika i nagadjanja. Dakle, nekoliko organiziranih boraca.

Godine 1941., kada je sav hrvatski narod upoznao i prigrlio, neposredno pred slom Jugoslavije, ustašku ideju, trebalo je u svakom mjestu, odnosno selu ili kraju nekoliko srčanih ustaša, da se raztepe i razoruža nepregledni niz srbijanskih postrojbi kolona, zajedno s njihovim generalima i čičicama iz »balkanskoga rata.«

Godine 1943. trebalo je u pojedinim ugroženim područjima Nezavisne Države Hrvatske poslati uz redovitu vojsku, količine oružja i nekoliko izvježbanih boraca, da se organiziraju ustaške milicije, koje su čak i u podjarmljenom Sandžaku čuda učinile, kamo je pomoć težko ili nikako pristizala; a kamoli diljem Bosne ponosne i ostalih hrvatskih krajeva do kojih su dolazile i tjedne operativne zapoviedi.

A kakovo je stanje našega oružja u ovoj sudbonosnoj godini? Stanje je povoljnijé i neuzporedivo bolje, nego ikad prije. Jer ne samo, da su se naše postrojbe podpuno sredile i upodpunile (osobito poslije talijanskoga sloma i zadnje amnestije) novačenjem, a još više dobrovoljcima, i ne samo, da su vojnici, koji na postavima već tri godine bdiju, naučili ratni zanat balkanskih gudura, bolje od svakog stranca i neprijatelja, nego smo eto u zadnjim danima skinuli napokon s vrata onaj suvišni teret, koji smo kroz pune tri godine naše borbe morali uz sebe i za svojim ledjima trpjeti.

VITEZ ANTE MOŠKOV

ustaški pukovnik i zapovjednik Poglavnikovih Tjelesnih Zdrugova, koga je državni poglavar dr. Ante Pavelić imenovao zapovjednikom I. hrvatske udarne divizije. Hrvatska divizija stoji danas na braniku Države i naroda i ona će izpuniti sveti zavjet i zakletvu naših vojnika domobrana i ustaša. Pobiediti će složno i odlučno svakog napadača na hrvatsku nezavisnost, ili će slavno umrieti ostavivši pokoljenjima svietli primjer vitežtva i vojničke časti.

DNEVNI ŽIVOT

Skupina vojnika. I dakako razgovaraju o svojim stvarima — vojničkim. Doživljaji i dogodovštine. Borbe i sve ostalo. Naišao sam kad je jedan pokazivao nož, što ga je našao uz nekog mrtvog partizana.

Ništa neobična. Nož razmjerno mnogo veći prema onima, koji se redovno nose kao džepni »nožići«. Konačno, to je i razumljivo.

Nitko nije još štogod posebna zapazio. A i što bi se moglo — mrtav nadjen neki bezimeni partizan, bogzna s kojeg kraja svieta, uz njega se našao taj nož.

Medjutim — našlo se ipak nešto. Na nožu je pisalo s jedne strane koso veliko slovo P, a s druge brojka 1944 i iznad toga tri slova.

Z. I. K. (З И К)

Pisana srbskom ćirilicom!

Tisuću devet stotina četrdeset četvrte godine, nedaleko Zagreba kolju, ubijaju Hrvate nožem iz Srbije. Svakako značajna — sitnica.

Svakodnevno svaki novi i najsitniji dogadjaj uviek ponovno nam dokazuje očito jasno da je partizanstvo izrazito srbska pojava. Još točnije — velikosrbska.

I čisto po trgovačkim pravilima i običajima, ako dvie trgovine rade za isti posao da bi navukli mušterije prikazivat će se protivnima dokazujući da svaka prodaje različito, dakako bolje tvorivo od druge. Partizani i četnici. Isti predmet trgovine — srbski noževi. Sve ide u isti račun — velika Srbija.

Medjutim na ljutu je ranu stavljena i ljuta trava.

HRVATI U EVROPSKOJ BORBI

mc. — Budimo iskreni: najčvršća veza koja može povezati dva različita naroda su obostrano uskladjeni probitci. Odlučujućeg su značaja i stare predaje možebitnog savezničtva, srodnost rasna, vjerska, te gospodarska uzajamnost, no svi ti činbenici djeluju na učvršćivanje već postojećih prijateljskih odnosa, ali ih ne stvaraju. Ne može biti trajnog i iskrenog prijateljstva medju narodima čiji se probitci razilaze, a uskladjivanje bi tražilo suviše visoke žrtve. Jer, iznad svakog medjunarodnog prijateljstva stoji minimum probitaka jednog naroda, izpod kojih ići znači kršenje dužnosti prema domovini i nedostatak nacionalne sviesti. Žrtve su uviek potrebne, i one mogu biti to više i to teže što je iskreniji i vriedniji takav odnos, one su i potrebne, jer u poviesti države nije zabilježen slučaj, da medju susjedima nije bilo nikakvog spornog pitanja i problema, čije je konačno riešenje tražilo ustupak jedne ili druge strane. Medjutim, u medjunarodnim odnosima postoje i takve pojave nesnošljivosti, koje gotovo redovito znače sukob, ako ima i na drugoj strani toliko odlučnosti, koliko je dovoljno za stupanje u rat.

U časovima jakosti posebno kod velikih naroda, javlja se ekspanzionistička težnja, koja može u rukama nesavjestnih i prevejanih političara i demagoga postati strašno orudje protiv medjunarodnog mira i poredka. Takve djelatnosti sasvim razumljivo ne ostaju nezapažene, jer im se teren već davno unapried pripravlja smišljenom huškačkom promičbom, kao što je to slučaj i u sadašnjem ratu. Radja se reakcija. Ako je pokret mrzak narodu u kome se rodio, ta se reakcija javlja iz vlastitih redova, no ako su i šire mase zatrovane pogibeljnim idejama, tada se izmedju suprotno nastrojenih susjeda javljaju glasovi prosvjeda, niču težnje za zaštitnim blokom, i oblikuje se protivnički tabor. Obično iza takvog razvoja sliede bjesomučne utakmice u naoružanju, reorganizacija privrede u cilju ratnog napora, novačenje cjelokupnih narodnih snaga, diplomatski prekidi, rat . . .

Čim je rat izbio stupaju na snagu kojekakvi ugovori o medjusobnoj vojničkoj pomoći, čitave organizacije se stavljaju u stanje djelatnosti s posebnim zadatcima da privuku nove saveznike, natjeraju u rat one koji kolebaju, da izazovu metež i pomutnju kod neprijatelja, ukratko — traže se i izkušavaju sve mogućnosti da se neprijatelju nametne rat na što više strana. Poneki narodi čak vuku za sobom čitavu stoljetnu predaju huškaštva i vodjenja ratova na račun tudje krvi (čitaj: Englezi). Ipak ima i naroda, koji su upravo kao, eto — i mi! prisiljeni razvojem dogadjaja zahvatiti svojim oružanim snagama.

Drugi svjetski rat nastavak je prvoga, koji nije izkupio nikakvo pravedno rješenje uzprkos milijunskih žrtava, koje su prinesene. Drugi svjetski rat mora ukloniti nepravde ostvarene pobjedom u prvome, i tako spriečiti daljnja svjetska krvoprolića, koja se u protivnom slučaju ne mogu izbjeći. Ovaj rat treba dobiti, o tom su sviestni i jedni i drugi. Nasuprot zapadnih demokracija, koje su pružile ruku i svom i protivničkom nepomirljivom neprijatelju, sovjetskom boljševizmu, nalazi se borbena crta ujedinjene Europe, u kojoj smo i mi na čuvanje preuzeli jedan dio.

Zašto smo mi upravo na toj strani?

Svakog dana susrećemo se i dodirujemo toliko predmeta koji su i liepi i koristni, pa ipak ih, kad se iztroše, pokvare ili inače ne valjaju — odbacimo. Za nas ne predstavljaju više nešto, što bi se izplatilo čuvati. Naš je narod došao jednom u doticaj s takvom tvorevinom, koja mu uobće nije niti je mogla ikako poslužiti. Ugurani smo — takodjer zaslugom nesretnog mira iza rata 1914.—18. — u »Jugoslaviju«, zloglasno udruženje četnika, orjune i drugih političko-kriminalnih žandara, u koje su silom uvukli i drugu sirotinju, da bi — plaćala članarinu!

Udruženje se je, hvala Bogu, razpalo. To je zasluga sretnog početka ovoga rata, koji je, kako rekosmo, odredjen, da izpravi nepravicu prošloga. Mi smo priznati slobodnom narodnom zajednicom, koja ima pravo dizati svoj glas u medjunarodnim pitanjima preko svoje zakonite i priznate državne vlasti. No, još u kolievci, pokušali su oduzeti život našoj državi, u njenom nastojanju htjeli su je izbrisati sa zemaljske karte. Europa novog poredka bila je napadnuta od židovskih velevlasti zapada i iztoka, na Hrvatsku su sa istih stana uperili ubojito oružje. Naši probitci uporedni su prema tome s probitcima nove Europe, i zato smo mi na ovoj strani. Stare vojničke veze i savezničtva učvrstili su naš prijateljski stav prema pokretnoj sili europske borbe, prema nacionalsocialističkoj Njemačkoj.

Hrvatski je narod — postavljen pred dvie mogućnosti — izabrao svoju narodnu Republiku, svoju Nezavisnu Državu Hrvatsku. Taj svoj izbor potvrdio je do danas bezbroj puta u toku današnjeg sukoba, i to na način, koji ne dozvoljava sumnje: krvlju i oružjem.

(Nastavak s 1. strane)

Riešili smo se izdajica, trostrukih izdajica — ne omastivši svojih vojničkih ruku ni kapljicom njihove podle, mješanačke krvi. O vojnicima, tobože »stručnim« častnicima je rieč, koji su svoju struku shvatili na taj način, da su do rata zveckali sabljicama, a u ratu, i prije, nego ih je protivnik pozvao, dignuli su ruke na predaju, misleći, da iza njih stoje gedjani, a ne potomci uskočkih i braća ustaških lavova, koji su željni borbe, kada se bojak za Hrvatsku bije.

Dakle, kad smo odahnuli, riešivši se pozadinskih štakora i bielozastavnika — na čemu, priznajemo, treba jedanput i partizanima zahvaliti —, kada smo već prije toga kroz godinu i pol dana pročistili naštaše iz ustaškoga pokreta, pod ustaškim što znači vjekovno hrvatskih barjakom ostao je naoružani narod predvodjen čeličnim vodstvom. I govoreći o našem sadašnjem položaju mi moramo početi od ove postaje našeg političkog i vojničkog odpora.

Jedan ustaški čarkar predstavlja postrojbu za sebe. Razumije se, ako je temeljito naoružan i izobražen. A on, hvala Gospodu, danas jest takav. Neprijatelj bi prema tome trebao najprije početi protiv izkušanog gerilskog borca, ustaškog vrebača strielca.

Jedan ustaški roj podpomognut nešto težim oružjem, a predvodjen onim mladim zastavnicima, kojih na stotine, ako ne na tisuće Ustaška zemlja ima, znači za neprijateljskog vojnika novu propast. Ustaški vodovi, satovi, bojne — do jednog ustaškog zdruga — novi su razgovor za obstanak i učvršćenje Nezavisne Države Hrvatske.

A jedna Crna legija? Ili ona legionarska Legija sa iztočnog bojišta, u kojoj još uviek plamti bies na boljševike, u kojoj se još uviek govori o Staljingradu, a kao odmazda — triebe se balkanski boljševici —, eto takva legija predstavljat će bez sumnje trpko iznenadjenje za nadirućeg crvenoarmejca.

Ali još nismo gotovi, nego smo pače na početku, ako naime spomenemo PRVU UDARNU HRVATSKU DIVIZIJU, koja nema ništa zajedničkoga s nazovi divizijom šumskoga udruženja.

Prva hrvatska udarna divizija je postrojena u 14 dana. Ako postoji na svietu bolji rekord, mi skidamo kapu. Ali, da tko ne odmahne prezirno licem, i kaže, da je ta divizija tek brojčano, a ne borbeno ostvarena, onda ćemo za utjehu kritike reći, da je ta prva velika divizija hrvatske vojske sastavljena izključivo od starih prokušanih vojnika, kojima barut miriše, a težka bomba čini veselje. Prva hrvatska divizija najjačim je svojim dielom sačinjena od dobrovoljaca, te prema tome sačinjava isti onakav ljudski materijal, kakav je 1941. godine osvajao na juriše Ukrajinu, dobivši od samih sovjeta odlikovanje »vragovi.« Samo treba reći, da se je od onih dana i kod nas mnogo više žuči sakupilo, i da smo boljševizmu odlučili u većem, podpunijem broju pokazati zube.

Mi se ne nadimamo, jer nam je ostao razbor, i znamo, da su prema nama izpružene crvene ralje, ali u mogućnosti borbe ili bacanja oružja, mi smo uviek za borbu, jer napokon mi smo ustaše.

Ljude se može postrieljati, i gradove se može razoriti, ali ideju se ne može utući, niti bi glas o junačkoj maloj vojsci prestao i nakon stoljeća govoriti o slavi Zrinjskih, Berislavića i Pavelića.

Uza sve ove dokaze i razmatranja treba nadodati savezničtvo naših planina i grebena, našega mora i opasnih rieka, naše liepe domovine, koja će svoje sinove štititi do zadnje mogućnosti, bude li sudbina htjela i dalje izkušavati našu vjeru u obstanak.

Za nama, i uz nas stoji njemački vojnik, njemačko naoružanje i obskrba i njemačka zadrta odlučnost: boriti se za svaki pedalj vriedne, tisućljetne europske zemlje. Oni i mi, jedini i jače od svih osjećamo blizinu ponora, koji u ovome hrvanju sahranjuje ciele narode. Mi ćemo krvavi od borbe proći preko ponora, groba europske kulture, a Englezi, ako se ne okane svoje strvinarske politike, doživjet će sudbinu boljševičkih presizanja na nešto »bližim« okrajcima svog interesnog područja. Uostalom, čini se, da je Churchillov optimizam vidljivo okrnjen posljednjim zbivanjima, a daljnje magle, koje će pasti na englezku politiku nosit će u sebi toliko otrovnih klica, te će crvena pošast možda ugroziti i onu stranu Europe, koja je do danas redovito se izvlačila na naš račun.

Gledajući nesretne narode, koji na svom čelu nisu imali dovoljno uztrajne i oprezne vodje, te su danas izpali iz računa svake samostalne vriednosti, Hrvati su ponosni i zahvalni, što ih vodi Poglavnik. Sa svima bi lako, ali s ovim ne ćemo na kraj, govore partizani! I mi im potvrdjujemo. I njima i neprijateljima većega i ozbiljnijeg broja.

A na ovom jugoiztoku, kada se bude razpravljalo u visokom družtvu današnjice, moći će se govoriti u prvom redu o Hrvatskoj.

Ako je Bog dosudio krunu njemačkim naporima i njemačkoj volji za životom, onda će za stolom pobjede biti za borbenu Hrvatsku dosta životnoga prostora.

Z.

Braćo i sestre! Ako bi tko došao ovamo, morat će razgovarati s ustaškom vojnicom, i to ne će razgovarati jezikom, koga ustaše ne razumiju, nego će razgovarati s ustaškim jezikom, to jest s puškama i topovima. Braćo i prijatelji! Opetujem: meni je podpuno jednaka ustaška vojnica i hrvatsko domobranstvo. Imam jednako povjerenje u njih, istu brigu vodim o jednima i drugima i siguran sam, da će oni u bratskom zagrljaju ili pobiediti ili umrieti! (Poglavnik 7. IX. 1944.)

DRUGI USTAŠKI ZDRUG

PREMA PREDNJIM POSTAVIMA

Konačno dospjeh i do teretnjaka. Prigodom uzpinjanja upozorio me vozač, da je oružje potrebno držati pripravno. Put je osiguran, medjutim — ne može se baš na svakog Jovana paziti.

Od vozača sam doznao, da su nekad znali podmetnuti i minu, kadgod pak i napad da je bio — redovni romani ratnih vozača samovoza. Medjutim ipak sjedao je na svoje upravljačko mjesto mirno i razpoloženo kao da smo usred najsigurnijeg grada.

Bez nezgode nije prošlo — pukla je guma. Sat zakašnjenja. Kod mjesta Čadjavice kamion je pregledan posebno od tamošnje posade. Izprave i ostalo. Tu je i most, koji je tolikoput spomenut prilikom pričanja o borbama za Slatinu o Uzkrsu 1944. Bio je potrgan, no već je popravljen.

Desno ne suviše daleko je Drava i Madjarska. Lievo plodna podravska polja, a u daljini obrisi mog starog poznanca Papuka.

Gledao sam one uzvisine, dolove, bregove, visove i humke. Dragi su mi bili — kriju toliko toga u sebi. Za sad — tek iz daleka ih promatramo.

Pričinilo mi se kao da gledam humke grobova, jer ovdje — mnogo ih je zakopano. A jasna zelena boja govorila mi je o životu, koji nas čeka, kad jednom . . .

Najzadnji dio puta išli smo na sreću. Bilo je već prilično kasno i momci su se povukli na noćne zasjede oko pojedinih mjesta. Nabijene su puške, prestao je razgovor, teretnjak je pušten svom brzinom.

Dolazi najopasnije mjesto. Lievo je šuma, a desno partizansko selo. Još dva zaokreta i tri dugačka poteza pa će i

SLATINA

Došli smo pod mrak. Mjesto se složilo na najposljednjim obroncima Papuka. Mnogo vinograda. Kotarsko mjesto. Ovdje su se nalazile dvije najbolje bojne cielog zdruga XV. i XVI. Osim Slatine držali su još nekoliko okolnih mjesta, osim toga danomice se zalietali na sve strane u — »Jovanovo područje«.

Ljudi su upravo slušali mjestni razglas. Pun trg ljudi. U mjestu je sedam zvučnika i oko svih je načičkano ljudima. Ni borci nisu zaboravljeni, jer i oni imaju upravo do svojih rovova sprovedene zvučnike.

Viesti iz Zagreba i predavanja slušaju se s mnogo većim zanimanjem i mnogo više ljudi sluša — nego li ne znam kakav koncerat.

Smjestili su me na konak u mjestno zapovjedničtvo. Do ovog mog dolazka Slatina je imala dva velika dogadjaja. Navala partizana o Nikolju 1942. i navala o Uzkrsu 1944.

Po cielom se mjestu poznaju tragovi.

O Nikolju baš je bila na prolazu oveća domobranska jedinica, upućena u nedaleki Voćin. Na prevaru su zauzeli jedan dio Slatine, a tada se pokrenula sva naša sila i — usliedilo je za partizane neugodno i nezgodno iznenadjenje, da je u Slatini mnogo više »bande« nego li su po najtočnijim obavještenjima bili upućeni. Prije Božića već je bio i Voćin u našim rukama.

Dakako nije bilo baš sve tako jednostavno.

LOGORNIK MI JE PRIČAO

Mladić od nešto preko dvadeset godina. On je treći logornik, jer su prva dva ubili. Jednako i logornika ustaške mladeži ubiše, kao i tabornika i logornicu.

I u ostalim mjestima na području ovog logora ubijeni su valjda svi dužnostnici. Tabornici i zbirnici. Svakako niti u jednom logoru na cielom državnom području nije ubijeno toliko dužnostnika kao ovdje, u nikojem drugem logoru.

U vojničarskoj je odori s ratnim spomen znakom s grbom. On naime istovremeno služi ovdje i djelatno razdoblje. Negdje u džepu pronašao je i red krune kralja Zvonimira II. stupnja, kojim je odlikovan. Napustio je i školu, jer — sada mu je ovdje mjesto. Cielo područje logora prošao je bezbroj puta pod najrazličitijim, često nezgodnim okolnostima.

Na zgradi poznaju se tragovi borbe. U samoj zgradi pokazao mi je na pet mjesta popaljen pod, gdje su partizani htjeli upaliti, jer su 6. prosinca 1942. bili časovito zauzeli logor, medjutim — nije se htjelo zapaliti. Kad su naši uletjeli u zgradu, bila je puna dima i plamena, ali — ništa nije zahvatilo. Okvir s Poglavnikovom slikom nasred lomače — nije se takodjer htio zapaliti.

Pred to bila je u logoru očajnička borba. Kuću je držalo i branilo 20 ljudi. Sve stari borci, tada još pripremna bojna.

». . . i sada su oni još medju najboljima. Bivša pripremna. Borba je trajala za nas predugo, ponestalo je naboja. Dielio sam ljudima jedan naboj po jedan. Ljubili su ih . . . a po tom stavljali u ciev . . . izašli smo, ali oni se još nisu niti snašli već smo se i vratili. Tek su vatre u sobama naložili . . .«

»Ovdje su svi ljudi od najprvih dana borci. Ne samo mjestna straža, već kadgod je trebalo išli smo kamogod je trebalo. Prve žrtve, koje su pale u Slavoniji, bila su petorica mladića Ustaša iz P. Slatine. Kod sela Kometnika na pravoslavnu staru godinu u siečnju 1942.

Nije nam dosadilo, nije nam težko, ali jedno treba reći u Zagrebu: željni smo da nekoga iz Zagreba čujemo i vidimo. Poglavnika kad bismo samo na pola sata mogli vidjeti . . . Ništa više. Bili bismo sretni i zadovoljni . . .«

MIĆA

Prvi čovjek, na kojeg sam naišao.

Upoznao sam ga na nevojničkom mjestu. Zapravo poznavao sam ga već od prije, ali . . .

Ne možemo odmah o čovjeku reći sve. Tek kad sve znademo, tada možemo i reći sve.

Različitost sudova i raznolikost mišljenja o istim ljudima dolazi i odtud, što više ili manje jedni od drugih o njima znademo.

Znao sam ga kao Miću — a danas mi ga predstaviše kao »matičara i flegmatičara XV. bojne«. Znao sam ga kao činovnika, savjestnog, dobrog. Imao je obitelj. Poslije kao vriednog ustaškog borca. Ne treba mnogo pričati. Pustio je liepo i dobro državno namještenje i obukao odoru čarkara, izlagao se u bezbrojnim borbama, jer . . .

Uobće, zašto sam o tom postojećem i živom čovjeku pisao sve, što je b i l o i kakav je b i o ?

Sve ima svoj razlog.

Takav je zaista bio.

Pozdravio sam ga, a odzdravio mi je: »Prekasno stigli, amen.«

Smiešno, čudno i nezgodno. Medjutim kod njega kao da tako upravo jest.

*

Eto takav je bio, to je sve imao. Miran gradjanski život, svoj posao i zanimanje, obitelj . . .

. . . imao je i sina.

I u tome je upravo sve.

Jedinac.

. . . Prekasno stigli . . .

U liepim danima 1941. stupio u ustaše. Bilo je još mirno. Govorkalo se o onima iz šume, ali još se nisu usudjivali nigdje pokazati na djelu. Obhodnje mjestnih ustaških posada prolazile su selima i bio je mir i red. U siečnju 1942.

načuli smo, da je u selu Kometniku na odmoru neka skupina. Poslana je jača obhodnja izvidjeti stvar. Bio je medju njima i njegov sin, njegov Mića. Javio se sam.

Liep visok snieg. Prikučili se vrlo blizu štaglja, u kom se odmetnici nakanili odmoriti. Najednom neki ženski glas zavrišti:

Tu su ustaše!

Pukla je prva buntovnička puška u ovom kraju. Pale su prve žrtve. Pet mladića. Iz istog mjesta sva petorica. Iz svake obitelji upravo onaj najbolji i najdraži. I onaj jedan, koji je bio iz obitelji sa sedam sinova — upravo on najbolji i najdraži.

A Mića? — Jedini.

Eto tako je bilo. Pomoć je došla, i otac s njima, ali »prekasno stigli...«. Od onda je otac jedan od najpožrtvovnijih baraca. Plaća krvnicima svog sina i sprečava, smeta, onemogućuje, da bi još kojeg otca i majku tako unesrećili.

Rekoh: ne može se odmah o čovjeku sve reći, dok se ne zna sve.

Onaj je ustaša, jer nema druge kuće osim ustaške vojarne. Onaj, jer nema drugog zanata ni alata osim puške — ostalo mu onemogućili i spalili. Onaj, jer nema više ni za koga živjeti — tek za osvetu — i »do prve kugle«, kako se ovdje govori.

Mića je odonda uviek vojnik, spreman na svaku dužnost i umriet će takav, jer će ga srušiti tuga...

Težko je živjeti čovjeku, kad je imao nešto drago i veliko, pa je to — izgubio.

Prekasno stigli.

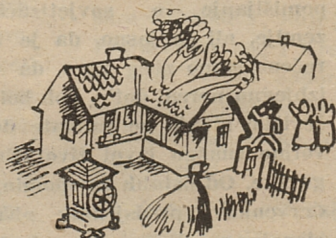
»Do sada ja, a sada vi...«

Ovdje su živjeli i otac i djed i pošteno su živjeli i umrli na djedovini.

I recimo čovjek dobričina. Bio je uviek pokoran vlasti. Svakoj pa i toj. Došli, prošli, prvi, drugi, treći puta, a kuća svakiput pustija. Šepire se po kući, zapoviedaju hranu, gazdare i gospodare.

A najmladji je član kuće, jedina preostala kćerka u zatvoru zbog gluposti, jer se »oni« plaše svoje vlastite sjene.

U susjednoj sobi družkani se časte ne svojom mukom. I došlo je čovjeku pa stao bacati stolice po sobi prema vratima, iza kojih se cerekala crvenokosa pjegava »drugarica« i ona crna kao ciganka s ostalim »drugovima« gosteći se njegovim trudom i znojem.

»Htio sam onda sam zapaliti svoju kuću, pa u sviet i — žao mi je što onda to zaista nisam učinio — bar bi se jednom od svoje kuće ogrijao...

Ovako, oni su je...«

*

Prije, čovjek je bio miran, pokoran, poslušan svakoj vlasti, pa i onoj, a danas je samo naš — ustaša. Buntovan, nepomirljiv i nepopustljiv branitelj svega — našega.

Možda je to za koga odkriće, iznenadjenje i zanimljivost, za nas pak kruta zbilja i istina.

Teren je uobće riešenje svih pitanja i problema. Najjednostavnije, najkraće i najtočnije.

*

»Zašto ste ustaša?«
Ubili mi sina...
Zaklali mi sve...
Opljačkali me...
Osudili me na smrt...
Kuću su spalili...
A što bih drugo bio?...
Jer...
Svakom je poštenom Hrvatu ovdje mjesto...

*

Možda će to biti nekome jasno tek onda, kad mu bude prekasno, kad se više ne bude mogao niti jednom ogrijati na vatri svoje djedovine, niti naslušati glasbe na svom sprovodu.

Još nije prekasno.

TOPNICI

Obćenito se misli, na terenu je — teren. Pod tim se razumieva: sjedi se u bunkeru i čeka svršetak rata. Da vrieme brže prodje, dodju kad tad nekakovi neprijatelji i tada se puca i sve ostalo što uz to dolazi. Naime htjedoh reći, da mnogi pod »terenom« razumievaju ukidanje većeg diela vojničke stege. »Olakšice dozvoljene.«

Medjutim i o tome me je drugi zdrug razuvjerio. Najprije mali Stockerau. I sve ostale posade. Sjede ljudi u rovovima. Dolje u mjestu im je obitelj i kuća, ali — ne silazi se — tek ako je to službeno naredjeno ili posebnim putem dozvoljeno. Dopust. Osim toga velik je dio ljudi starijih, koji su potrebni kod kuća. Unatoč toga sjede svi na svojim mjestima, pa makar možda i onaj čas bilo kod kuće dolje u mjestu važnijeg ili prečeg posla. Ovo je ipak najvažniji i najpreči posao.

Prvo jutro rano, čim sam ustao, čuo sam pjesmu vojnika. Poslije sam vidio, da to topnici idu na vježbu. Jednako sliedećih dana. Dakle i na terenu se vježba redovno svaki dan. Uz ostale službe. Konačno nije me iznenadilo — kod ustaša sam.

Upozorili su me na zapovjednika topnika. Čovjek srednjih godina. Nakon poznanstva ustanovio sam, da je u svoje vojničko zvanje upravo zaljubljen.

Pohvalio mi se, da mu je zapovjednik zdruga rekao: »Tebi, Mitriću, samo da je vagon municije i boca rakije...«

Nije pričao o sebi, već o svojim topovima i topnicima.

Prilikom jedne od najvećih borbi za Slatinu o Uzkrsu 1944. — i Mitrić je sa svojim topnicima dolazio zajedno s ostalima kao pomoć.

Pripoviеda posve službeno, kao vojnički izvještaj zapovjedniku:

»... 5. travnja u nedjelju u 4 sata popodne išli smo u Londžicu. Bilo je blato i toliko strmo da se na konjima potrgala oprema. Stigli smo u 11 sati, a ujutro u 5 sati bio je već pokret. Pravac Slatina. Zapovjednik je zdruga išao zajedno s čarkarima.

Izdana je zapovied: u 5,30 sati topnička vatra na Dobrović. Razbiti strojničko gniezdo

(Nastavak na 10. str.)

NAČELNIK

Osim s borcima razgovarao sam i s ostalim mještanima, gdje su se nalazile posade drugog ustaškog stajaćeg zdruga. Ljudi iz ovog kraja, koji iz prvih dana podnose i diele sve zlo i dobro s našim borcima.

Načelnik jednog izseljenog mjesta. Nije uviek niti sve u jurišima, rovovima i ostalima. To je ono, što je danas prvo i najnuždnije. Težko, poštivano, cienjeno i hvaljeno.

Ali — sjedjeti u svojoj kući i ulaze oboružani ljudi, pitaju tko je gazda i vi odgovarate:

NOVOSTI iz SVIETA

ŠTO DOLAZI POSLIJE? — POLJSKA „PETA KOLONA" U DJELATNOSTI — ČANG KAJ ŠEKU JE PREMALO... — RIM, GRAD BEZ DJEČJEG SMIEHA — PRILIČAN BROJ: 15.000 — STALNI PRITISAK NA BRITANSKI „MOZAK"... — AMERIKA NE ŽELI BITI GOSTOPRIMAC BOLJŠEVIZMU! — BUKUREŠT U SJENI CRVENE ZASTAVE

S. S. S. R. i Anglosaska politika

mn — U čitavoj prvoj polovici rata izpunjavala je Crvena armija svakodnevno tek stavku: gubitak. Harkov, Smolensk, Rostov, Sevastopolj, Stalingrad, sve su to imena u kojima je neodgodivo odjekivala jedna rieč — uništenje. Ostatci ruskih oružanih snaga bili su pred propašću u tim danima. Tada se je Angloamerički sviet probudio iz svoje apatije prema bilo kakvom odlučnom zahvatu u sukob koji je sam potakao. Politika »ekonomije englezke«, odnosno »američke krvi« tražila je, da se nešto učini, da bi se pridigle i obnovile smalaksale snage sovjeta, za koje je izgledalo da se kane i nadalje boriti bez premišljanja — za zapadne demokracije. Jedan kraj »čelične proizvodne vrbce« montiran je tada usred bezkrajnog ruskog prostora, i tamo su potekla oklopljena kola, ratno i zavojno tvorivo sa žigom — made in U. S. A. Englezka i Amerika odlučile su se, da namaknu vremena i uslove za prikupljanje i osposobljavanje golemih vojničkih pričuva azijskih prostora S. S. S. R., jer su prema starim izkustvima nekako proračunale, da će obnovljene boljševičke snage izkrvariti i sebe i angloameričku suparnicu Njemačku negdje na granicama Srednje Europe. Polazeći s te krive predpostavke oni su upotriebili i svoj uticaj na izbjegličke, u Londonu uledjene vlade, te su ostvarili i pridržavali u djelovanju podzemne pokrete u različitim zemljama njemačkog zaledja.

Vrieme je razotkrilo zabludu demokratskih političara. Čim su Rusiji djelatnosti saveznika omogućile odah, ona se bacila na to, da postostručenom brzinom i naporima ostvari što veću vojničku snagu. Prokušane policijske metode i komunistička organizacija ostvarile su plan u najkraćem mogućem razdoblju. Robot je ostvaren i pušten u pogon. Pritisak je bio doista snažan. Njemačka oružana sila, razvodnjena ogromnošću prostora koji je trebala držati na oku i osiguravati, počela se povlačiti k svojim obskrbnim i pričuvnim središtima.

Klika Churchill-Roosewelt pokušala je preuzeti vodstvo nad djelovanjem boljševičkog ratnog valjka u svoje ruke, no robot se je kretao za njih i suviše brzo: nadzorni konci i sprave izpali su im iz ruku. Stalin je počeo raditi na vlastitu ruku, ucienjujući stečenim prestižem svoje zaprepaštene »saveznike«. Plan sovjetskog Glavnog stana nalazio je ostvarenje u srdcu Europe, ali je zamisao ruskih generala bila jedinstvena — istim potezom htjeli su oni odsjeći Reich od čitavog ostalog diela Europe, i potući svoje saveznike na področjima, koja su proglasili svojim »interesnim zonama«.

*

Rumunjska je — kadgod je trebalo birati u naklonostima izmedju Sovjeta i zapadnih velesila — većinom svoga stanovničtva gledala u pravcu Londona i Washingtona, škiljeći pri tome bojažljivo na sjeveroiztok, gdje je stajao S. S. S. R. sa svojim boljševizmom, zahtjevima na Besarabiju i ostalim otvorenim pitanjima u pogledu rumunjskog državnog uredjenja. Uzevši te rumunjske zapadne »simpatije« u obzir, boljševici su iznudili od »saveznika«, da podpomažu njihove vojničke djelatnosti svojim zrakoplovstvom, znajući dobro kako će se odraziti pustošenje angloameričkih letaća na pogodjenima. Učinak naravno nije ni ovdje izostao, i ugroženo stanovničtvo je nakon zaprepaštenja zahvatao val ogorčenja na demokracije, a to je uzrokovalo skretanje naklonosti svih protuosovinskih struja u pravcu Moskve. Angloamerikanci su vlastitim oružjem razarali svoje iztočnoeuropske postave.

(Svršetak na 7. str.)

ŠTO DOLAZI POSLIJE?

Budućnost Bugarske nalazi se izključivo u rukama komunista — javlja »Svenska Dagbladet« iz Sofije. Vodeći članovi komunističke stranke zauzimaju istovremeno i važna mjesta u državnoj vladi. Ministarstvo unutarnjih poslova vodi član t. zv. radničke stranke Jugov, koji je nedavno izjavio, da sada još nema vremena na pomišljanje o sovjetizaciji zemlje, ali je jasno, da je to rečeno samo zbog toga, da se izbjegnu neredi dotle, dok boljševičke struje ne zahvate dovoljno snažno javni život Bugarske. Od ostalih se spominje Červenkov, predsjednik »Nacionalnog odbora domovinske fronte«, te upravitelj bugarskog krugovala Vasiljev.

Kakvu pak budućnost može jednoj zemlji konačno donieti komunizam, koji je u stvari tek oružje sovjetskog imperializma protiv čitavog svieta, pokazuju najbolje djela boljševičkih avantgardi po svim zemljama Evrope.

POLJSKA »PETA KOLONA« U DJELATNOSTI

Nakon što su boljševici razoružali vojsku poljskog odpora, pojavio se u poljskim področjima, zaposjednutim od sovjetskih četa, novi pobunjenički pokret nacionalnih snaga. U redovima ove organizacije nalaze se medju ostalim i brojne poljske žene, čiji su muževi umoreni od boljševika. Kako zarobljeni sovjetski vojnici pričaju, napadaju poljske borbene skupine obskrbne pošiljke te stvaraju boljševicima težke neprilike razaranjem cesta i mostova.

ČANG KAJ ŠEKU JE PREMALO...

Kako se javlja, sjeveroamerički dopisnici iz Čunkinga doznaju, da je predstavnik maršala Čang Kaj Šeka zauzeo stanovište prema Churchillovoj tvrdnji, koju je izrekao u svom posljednjem govoru u Donjem Domu, a u kojoj je izjavio, da se »šalje dostatna pomoć sa strane Engleza i Amerikanaca čungkinžkoj Kini«. Govornik je rekao, da je američka pomoć »veoma oskudna, te je tako malena, da ne bi dostajala niti za to, da se osigura jedna englezka i američka divizija za jedan tjedan.«

RIM — GRAD BEZ DJEČJEG SMIEHA

Švicarski list »Neue Züricher Zeitung« donosi u jednom od prošlih brojeva izvješće iz Rima od jednog svog dopisnika. Jedan izvadak glasi u prievodu doslovce ovako:

»Školske su dvorane bile skoro prazne. Djeca su mršava, upalih očiju, djevojčice odjevene u prnje, a upraviteljica škole izjavila je otvoreno: »Kako će ove djevojčice naučiti kuhati, voditi kućanstvo i plesti, kad su nam kuće hrpe ruševina, a nemamo ni hrane ni vune.« Učiteljica se gorko rasplakala: »Ja dajem djeci da čitaju liepe prikaze iz Svetog Pisma. Nema nikakvog smisla učiti zemljopis ili vriednost novca, kad je još neizvjestan zemljopis svieta i kad zemlja nema novaca«. Tri mladića od kojih 17 godina podučavali su englezki jezik. Djeca su morala za njima izgovarati kratke rečenice, ili ih napisati na ploču: »Dajte mi komadić kruha« ili »Jako sam gladna«. Pri oproštaju izjavila je upraviteljica škole: »Još se dobro sjećam računskih zadaća, koje su počimale riečima: »Pošla sam u dućan, pa sam kupila kruha za četiri lire«. Danas bi ovaj primjer glasio: »Pošla sam u dućan pa sam kupila pola kruha za 400 lira, a kruh je bio tvrd i pljesniv, a pred trgovinom

stajala su brojna prljava djeca, koja su prosjačila za zalogaj kruha i zato nisu došla u školu, jer su se morala sakrivati pred neprijateljskim bombašima.«

Ovako se odrazuje talijanski glavni grad u očima nepristranog promatrača nakon svog »oslobodjenja«. Iza ledja »saveznićkih« armeja ostaju svuda zemlje bez dječjeg smieha...

PRILIČAN BROJ: 15.000

Njemačka zračna obrana postigla je posljednjih mjeseci liepe uspjehe unatoč brojčane slabosti njemačkog zrakoplovstva i unatoč prostranosti područja, koja je trebalo štititi. Samo u borbi protiv zapadnih saveznika oborila je njemačka zračna obrana tokom srpnja, kolovoza i rujna 5.145 zrakoplova, dakle prosječno na dan oko 60 englezko-američkih strojeva, većinom četveromotornih bombaša. U istom razdoblju uništili su Niemci na iztoku 4.180 sovjetskih zrakoplova. Ako k tim brojkama pribrojimo još na zemlji uništene odnosno uslied težkih šteta iz borbe izbačenih bombaša borbene zrakoplove i lovce Engleza, Amerikanaca i Sovjeta, onda nije pretjerana tvrdnja, da je u ovom četvrtgodištu iz borbe izbačeno 15.000 neprijateljskih zrakoplova.

Glavni udio u ovim uspjesima imaju prije svega njemački lovci, kako to ustanovljuju u krugovima zrakoplovnih stručnjaka. Ova činjenica upozorava na pojačano razvijanje suvremenih zračnih borbenih sredstava sa strane Niemaca. U Berlinu već govore o tome, da je sada nastupilo doba »izravnanja prednosti« te se pri tom bez sumnje misli na djelovanje novog njemačkog programa o izgradnji lovačkih snaga. Pojava novih uzoraka njemačkih lovačkih zrakoplova potiče pri tom zanimanje u pogledu daljnjeg pojačanja njemačkog zračno-obranbenog kapaciteta.

Rat traje i nadalje, a saveznike stižu dan za danom gubitci, koje neminovno traži njihovo napredovanje. U toku pojedinih mjeseci gube oni čitave male vojske, i zračne i kopnene. Kako će to dugo moći trajati?...

STALNI PRITISAK NA BRITANSKI »MOZAK«...

Osim gubitaka na bojištima neprestano podvrgava britanski pozadinski moral slabljenju upotreba njemačkog »V 1«, koje i nadalje djeluje protiv mozga britanskog carstva, protiv Londona.

Britanska dojavna služba javlja, da je američki komentator Robert St. John u jednoj krugovalnoj izvedbi za New York opisao svoje utiske o težkim štetama, što ih je London pretrpio uslied djelatnosti novog oružja. Želio sam, rekao je svojim slušačima govornik, da budete kod mene i da vidite, što sam ja vidio. Osobito bi mi bilo drago, da su sa mnom bili neki moji zemljaci. Vidio sam zgrade svih veličina, koje su ti »vražji« strojevi, što se kreću zrakom bez upravljača, razarali, »kao, da ih je neko ogromno čudovište svojim strašnim rukama pritiskivalo i gniečilo, kako bi vi ili ja zgnječili ljusku od jajeta«. St. John je zatim nastavio: Brojitbe ne pokazuju pravu sliku. Ali ovdje je jedna brojka, za koju bih želio, da je se Amerika sjeti. Danas ima samo u Londonu 900.000 stanbenih zgrada, koje su neupotrebljive, a ako se dodaju i one zgrade, koje su oštećene od bomba, ima ih gotovo milijun. Ako se računa, da u jednoj kući stanuju četiri osobe, onda to znači razaranje stanova od 3,600.000 ljudi. To je polovina stanovničtva Londona.

AMERIKA NE ŽELI BITI GOSTOPRIMAC BOLJŠEVIZMU!

Rooseveltov predizborni govor jednim dielom jasno pokazuje, na kolike kritike nailazi u američkoj javnosti njegova politika. Posljednji Rooseveltov predizborni govor izpunjen je osvrtima na te kritike, iz kojih se jasno razabire, da su one zahvatile najšire narodne slojeve, te da je Roosevelt prisiljen u svojem govoru obranbeno nastupiti. Primjećeno je, da se Roosevelta najviše napada zbog njegove politike prema Sovjetskom savezu, te zbog zanemarivanja u pogledu komunističke promičbe u samoj Americi. Roosevelt medju ostalim u svom govoru priznaje, da se šire letaci i tvrdnje, u kojima se kaže, da se »crvena sablast komunizma šulja sjevernom Amerikom od iztoka do zapada i od sjevera do juga«, pa se Rooseveltova vlada obtužuje, da je ona samo dio gorostasne urote, da se američka demokracija proda komunistima.

Savezno s tim Roosevelt je iznio obtužbu protiv 13 članova republikanskih članova kongresa, što su slali svoju poštu koristeći se saborskim pravom, te nisu plaćali poštarinu, a u toj pošti da se nalazila ta obtužba protiv Rooseveltove politike u pogledu komunizma.

Roosevelt se u svom govoru osvrnuo na vojnički položaj, te je iztakao, da je »njemački-japanski odpor ostao isto onako odlučan i bjesomučan kao i do sada«, pa je dodao: »Mi ćemo morati sebi probiti put preko Rajne, mi ćemo se morati boriti i za svaki palac njemačke zemlje.« Nadalje je Roosevelt svojim govorom pokušao pridići borbeni moral, koji se u široj američkoj javnosti nalazi neprekidno u opadanju.

BUKUREŠT U SJENI CRVENE ZASTAVE

Iz podpuno vjerodostojnih izvora saznaje se, da izpadi boljševičkih vojnika protiv rumunjskog pučanstva zauzimaju sve veći obseg. Ti su izpadi zauzeli tolikog maha, da je po ulicama Bukurešta takoreći uobće nestalo gradjanskog pučanstva. Gradjani žive u paničnom strahu radi pljačka i provala, što ih vrše boljševički vojnici, kako po trgovinama, tako i po posebničkim kućama. Već prilikom svog dolazka boljševički su se vojnici bacili u prvom redu na gostione, zalogajnice i slične ustanove, u kojima su opljačkali sva alkoholna pića, a sada pljačkaju i drogarne, iz kojih su poglavito odnieli svu kolonjsku vodu, koju takodjer piju. Boljševički vojnici napadaju rumunjske gradjane po ulicama, odnose im vriedne stvari, a iz kuća otimaju odjevne predmete. Uobće se u Bukureštu, kao i u ostalim dielovima Rumunjske sve više i groznije očituju sva svojstva boljševičkih vojnika. Tako niesu riedki slučajevi, da se zaustavljaju bračni parovi i da boljševički vojnici jednostavno otimaju žene i odvode ih. Ništa bolji postupak nije ni prema samim rumunjskim častnicima, koji su takodjer izvrgnuti pljački do gola, a kada se pozivaju na svoje izprave, onda im se te izprave otimaju i uništavaju.

Ova strašna zlodjela boljševičkih vojnika i njihovih zapovjednika izazvala su i pojačala protuboljševičko razpoloženje rumunjskog naroda.

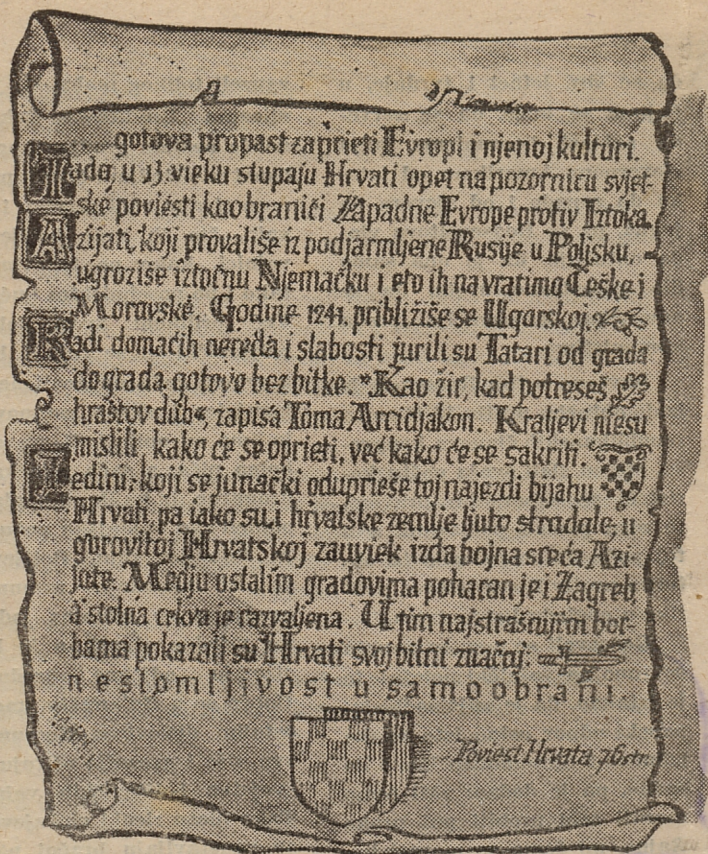
S. S. S. R. i Anglosaska politika

Finska, jedina od zemalja, koja je doista provela podpunu demokraciju u svome državnom sustavu izložena je pomoću »istinskih boraca za demokratizaciju svieta« najdosljednijoj i najdiktatorskijoj totalitarnoj velesili svieta, Sovjetskoj Rusiji. I ovaj puta prolievali su sinovi američkog i englezkog naroda svoju i tudju krv uzalud: olakšavali su jačanje svome ideoložkom neprijatelju na račun nekadašnjih prijatelja.

Bugarska je bila sliedeća žrtva, uzprkos toga, što je kroz čitav tok rata nastojala dati što manje povoda S. S. S. R-u za kakav gnjev i nerazpoloženje. Nisu joj prihvatili čak ni ponude za primirje. Ruski su se vlastodržci počeli u tolikoj mjeri osjećati jakima, da su izbjegavali pregovaranje bilo s kime, pa i na račun svojih tvarnih i krvnih gubitaka. Iz istoga razloga zaustavile su se crvene armije pred **Varšavom**, da onemoguće stvaranje neke možebitne vlade u »oslobodjenoj« poljskoj metropoli.

U **Francuzkoj i Italiji** naučili su Angloamerikanci takodjer nešto. Njihovi su odredi uz najveće žrtve zaposjeli ta područja, a moralni učinak su odnieli drugi: kroz Rim su prolazile mase s uzdignutim ljevicama, a u Parizu je ljevica ostvarila odlučujuću prevlast. Demokracija je bezkoristno krvarila, politika »ekonomije krvi« bila je izigrana i zaboravljena.

Crvene armije danas prodiru na Balkan, u područja koja Englezi priželjkuju sebi kao zaporne postave. Oni se tome ne mogu suprotstaviti, ta — saveznici su! Zapadne demokracije imaju pakt sa Sovjetima, ali su ga dobili uz izvjestnu cienu. Kako će one dugo moći plaćati pokazat će idući dani . . .

...gotova propast zaprieti Evropi i njenoj kulturi. Tada, u 13. vieku stupaju Hrvati opet na pozornicu svjetske poviesti kao branići Zapadne Evrope protiv Iztoka. Azijati, koji provališe iz podjarmljene Rusije u Poljsku, ugroziše iztočnu Njemačku i eto ih na vratima Češke i Moravske. Godine 1241. približiše se Ugarskoj. Radi domaćih nereda i slabosti jurili su Tatari od grada do grada gotovo bez bitke. »Kao žir, kad potreseš hraštov dub«, zapisa Toma Arcidjakon. Kraljevi niesu mislili, kako će se oprieti, već kako će se sakriti. Jedini, koji se junački oduprieše toj najezdi bijahu Hrvati, pa iako su i hrvatske zemlje ljuto stradale, u gorovitoj Hrvatskoj zauviek izda bojna sreća Azijate. Medju ostalim gradovima poharan je i Zagreb a stolna crkva je razvaljena. U tim najstrašnijim borbama pokazali su Hrvati svoj bitni značaj: neslomljivost u samoobrani.

Poviest Hrvata 76. str.

Snimamo prizore iz poviestnog slikopisa „OBRANA HRVATSKE“. Sva lica, posao i napredak su izmišljena, te prema tome ne snosimo nikakovu odgovornost sa sličnim zbivanjima u današnjici. Poviestnu zgodu smo izložili u gornjem izvadku.

Pozor, započinje snimanje današnjeg prizora.

Grička purgerija neposredno pred najezdu i propast grada

Čitajte imena osoba, koje nastupaju u tom slučaju:

Gradski senator Zgubiglav
Otac Dobrovid, kapelan sv. Marije.
Gdja Matilda, žena Zgubiglavova
Veliki trgovac i mali obrtnik Domorodec
Zlatar Nimebriga
Prodavačica svieća kod Kamenitih vrati
Vlastnica zalogajne „Harmica“
Podvornik kod gradske prehrane
Noćobdija
Glasovi pijanaca u „Harmici“
Ladjari sa Save
Zatim neizbježiva politika na tržnici.

I. prizor

Poznata zlatarna iz »Zlatarevog zlata«. Unutra sjedi zlatar Nimebriga i kraj njega na stolici otac Dobrovid

Nimebriga: Anda velečastni, vi veliste, da su oni vragi tja do Drave došli...

Dobrovid: Sigurna, podpuno sigurna viest, poštovani gazdo.

Nimebriga: Hja, kaj se onda vre more? Bumo zaprli dućan i ono malo vinčeka popili. Zaklali bumo prasicu, a zlatovje zakopam pod fundament, gdje ga ni sam nečastivi ne najde... I vu to ime, ja vas, amice domine, pozivljem na malu veselicu. I onak se ne zna gdo zutra bu, a gdo nebu.

Dobrovid: Ja vam zahvaljujem na pozivu, ali sa svoje strane

VELEGR

IZ VELIKE PROŠLOSTI

mislim, da bi bolje u ova vremena bilo, da svoju dušu stite od drača, a vašoj susjedi, našoj Bogorodici od menitih vrati zapalite duplir za spasenje ovoga grada.

Nimebriga: A jok, gospon velečastni, ja znam, kam vi sm rate; no još nije tak hudo. A velim vam samo jedno, bute me tak skoro izpovedali, jer se još dobro sečam; sam ženu dal izpovediti, ona je odputovala istu večer drugi svet. Velečastni, ja vas još jemput najtopleše p vam na veselicu...

Dobrovid: A ja se dižem, jer već cinkuš zvoni na dužnost. Va pak i svima gradjanima savjetujem: Kupujte dobro or i kajite se, dok je vremena!

Ode.

Nimebriga: Zbogom, pope, zbogom!

(Prizor bi bio završen uz stanovite preinake.)

II. prizor

Ured, odnosno nadstojničtvo gradskog senatora. Gospodin nadstojnik upravo skinuo naočale, nakon što je pročitao ra izvješća u dnevniku »Prošlosti« i krišom preletio sadržaj jed ilegalnog letka, što mu ga je donio podvornik prehrane, ot ga nekoj nespretnoj piljarici. Zgubiglav otegnuto uzdiše osjeća težinu položaja. Uto u sobu samosviestno provali gdja Mati senatorova suproga vukući sa tržnice košaru, punu jestv

Matilda: Dragutine, da znaš, da mi se niesi mješao u odbor obranu grada!

Zgubiglav: Što ti to govoriš, srdce?

Matilda: Da mi nisi uzimao položaja medju onim umišljenim doljubima, koji su odlučili braniti grad. — Šta ćeš se t izlagati? Nema smisla. Uostalom danas sam čula iz uzdanog vrela, da Tatari uobće ne diraju one, koji se kompromitirali! Zato je najbolje, da ovih par dana u ne izlaziš iz kuće. Niti u ured ne treba. I onako ti tr počinka.

Zvoni brzoglas. Senator ga nevoljko uzima u šaku.

Zgubiglav: Hallo, tttkoo jeeee... **(prema ženi — plačljivim som —):** **Načelnik me zove na sjednicu za naoružanje**

Matilda (odrješito): Niš, ne ideš nikuda **(sama uhvati brzogla** Vi ste, gospodine načelniče... — Da, da, ja sam, milos Matilda. Ah znate, mom je mužu jako zlo. Doniela sam baš iz ljekarne aspirin. Morat će kući. Molim vas, iz čajte ga. Da, da, on bi, ali vidite, kad je tako...

Zgubiglav: No šta je bilo?

Matilda (prezirno): Mizerijo nosi se kući!

Zgubiglav dobiva na hrabrosti: Što da idem, da budem papu Ili kukavica? Idi mi ovaj čas iz ureda inače će biti lame. **(Tiše nadoda):** A ja ću malo kasnije...

I taj bi prizor završio.

Žurimo se vidjeti

III. prizor

Znamo već, da se odigrava na tržnici. U metežu, medju k marima i piljaricama i bezbrižnim lajavcima. Ima i njuška douškivala. Promičba.

I. Baba: Ste čuli, ljudi Božji, kaj se to sprema? Tatari već z zimaju Kalnik. Sve je u njihovim rukama. Naši domobra priključili su se Batu kanu.

Noćobdija: Ne, gospica, nego su Hrvati jedini pod zapovjed tvom svojega hercega dali odpora onim divljakima.

VELEGRADE, tvoja b

IZ VELIKE PROŠLOSTI ZA MALE LJUDE SADAŠN

mislim, da bi bolje u ova vremena bilo, da svoju dušu očistite od drača, a vašoj susjedi, našoj Bogorodici od Kamenitih vrati zapalite duplir za spasenje ovoga grada.

Nimebriga: A jok, gospon velečastni, ja znam, kam vi smjerate; no još nije tak hudo. A velim vam samo jedno, ne bute me tak skoro izpovedali, jer se još dobro sečam; čim sam ženu dal izpovediti, ona je odputovala istu večer na drugi svet. Velečastni, ja vas još jemput najtopleše pozivam na veselicu...

Dobrovid: A ja se dižem, jer već cinkuš zvoni na dužnost. Vama pak i svima gradjanima savjetujem: Kupujte dobro oružje i kajite se, dok je vremena!

Ode.

Nimebriga: Zbogom, pope, zbogom!

(Prizor bi bio završen uz stanovite preinake.)

II. prizor

Ured, odnosno nadstojništvo gradskog senatora. Gospodin je nadstojnik upravo skinuo naočale, nakon što je pročitao ratna izvješća u dnevniku »Prošlosti« i krišom preletio sadržaj jednog ilegalnog letka, što mu ga je donio podvornik prehrane, otevši ga nekoj nespretnoj piljarici. Zgubiglav otegnuto uzdiše osjećajući težinu položaja. Uto u sobu samosviestno provali gdja Matilda, senatorova suproga vukući sa tržnice košaru, punu jestvina.

Matilda: Dragutine, da znaš, da mi se niesi mješao u odbor za obranu grada!

Zgubiglav: Što ti to govoriš, srdce?

Matilda: Da mi nisi uzimao položaja medju onim umišljenim rodoljubima, koji su odlučili braniti grad. — Šta ćeš se ti tu izlagati? Nema smisla. Uostalom danas sam čula iz pouzdanog vrela, da Tatari uobće ne diraju one, koji se nisu kompromitirali! Zato je najbolje, da ovih par dana uobće ne izlaziš iz kuće. Niti u ured ne treba. I onako ti treba počinka.

Zvoni brzoglas. Senator ga nevoljko uzima u šaku.

Zgubiglav: Hallo, tttkoo jeeee... **(prema ženi — plačljivim glasom —):** **Načelnik me zove na sjednicu za naoružanje...**

Matilda (odrješito): Niš, ne ideš nikuda **(sama uhvati brzoglas):** Vi ste, gospodine načelniče... — Da, da, ja sam, milostiva Matilda. Ah znate, mom je mužu jako zlo. Doniela sam mu baš iz ljekarne aspirin. Morat će kući. Molim vas, izpričajte ga. Da, da, on bi, ali vidite, kad je tako...

Zgubiglav: No šta je bilo?

Matilda (prezirno): Mizerijo nosi se kući!

Zgubiglav dobiva na hrabrosti: Što da idem, da budem papuča? Ili kukavica? Idi mi ovaj čas iz ureda inače će biti galame. **(Tiše nadoda):** A ja ću malo kasnije...

I taj bi prizor završio.

žurimo se vidjeti

III. prizor

Znamo već, da se odigrava na tržnici. U metežu, medju kramarima i piljaricama i bezbrižnim lajavcima. Ima i njuškala i douškivala. Promičba.

I. Baba: Ste čuli, ljudi Božji, kaj se to sprema? Tatari već zauzimaju Kalnik. Sve je u njihovim rukama. Naši domobranci priključili su se Batu kanu.

Noćobdija: Ne, gospica, nego su Hrvati jedini pod zapovjedništvom svojega hercega dali odpora onim divljakima.

X. Baba: Kakvi divjaki, to su pošteni borci. Oni budu reda ovom gradu učinili.

XI. Baba: Kuma draga, nemojte tak govoriti, kad ništa ne znat

Noćobdija: U masama strieljaju iznemogle ljude. Djecu, starc i žene poredaju u jedan red i probadaju im srdce strielama Evo vam u gradskoj bolnici leže neki, koji su čudom Bož jim spašeni.

X. Baba: To je vaša promičba. Mi znamo, da oni sirotinji ni nećeju.

Noćobdija: A ja nisam siromah?

— Ili drugi dio slike. —

Izmedju svieta samodopadno se gurka Veliki trgovec i ma obrtnik Domorodec

Domorodec: Šta ste se uzjogunili? Kakav rat, rat nek bude on ma, koji se hoće tući, ali neka znaju, tko se mača laća, o njega i strada.

Podvornik: I još piše u Bibliji, da budu lakše deve prošle kro ušicu od igle, nego lihvari i šverceri u hodnik nebeski.

Domorodec: Ho, još se i ovakav crvuljak javlja. Uostalom, ka dođju oni, koji moraju doći, plazit ćete vi još svi skupa n koljenima. Meni onako ne će biti ništa. Ja ću odmah da za njihov fond tisuću škuda i gotovi smo...

Potom odilazi put zlatarne majstora Nimebrige, a za njim ostaj kritika ciele tržnice i mnogo, mnogo otvorenih primjedaba »Vidiš ti toga bokca, kak puše!«, »I njemu budu odsvirali, ak dojdu!«, »Nek i gospoda stradaju!« **javlja se glas kumice i Vrabečaka. Itd., itd. To jest baš onako, kako se uviek vodi raz govor medju ženskim glavama.**

Slučajno tuda prodje kapelan Dobrovid i navede Pavlove rieč nesložnim Galaćanima: »Ljubi bližnjega svojega, kao sa moga sebe. Ako pak jedan drugoga grizete i izjedate, pa zite, da jedan drugoga ne iztriebite.«

Budući da je vrieme već poodmaklo odmah ćemo nastavit

IV. prizor

Opet smo kod zlatara Nimebrige, koji je već iznio slador i žga nicu, i tustu slaninu, pa utapa svoju bol i zabrinutost u plodo vima dobre zemlje, odnosno žuljevima kramara, koji se vole k titi njegovim zlatom. Još malo samo, i on će u kožnate vrećic početi sabirati zlato, prstenje i ostale dragocienosti i zato j veliki trgovec Domoljub upravo došao u zadnji čas, da svoj milostivni, bivšoj sobarici kod g. senatora, kupi ogrlicu, koja ć je i težinom i sjajem zadovoljiti. Jer šta ćemo, vremena su težk pa se treba nečime raztjerivati turobnost ove suzne doli.

Domorodec udari svojim čizmama o pod: Anda budemo dana trgovali, gospon Nimebriga.

Nimebriga: I zadnji vam je čas, ako ćete si lanca s vurom ku povati, kajti zapiram svoju industriju za bolša vremena

Domorodec: No onda sam dobro još došao. Vidi se, da je ra Tuže se ljudi, da ničega nema.

Nimebriga: Dajte si, gazda, malo posedite, dok ja donesem zla tovje. Pak si malo prigriznite butine. Znam, da ste oglad nili vrteć se po krami na sejmu.

Domorodec grize butinu, a Nimebriga šuška u pokrajnjoj tamno sobici vadeći iz blagajne u zidu dragocjenosti.

Nimebriga: Dakle, šta ćemo onda uzeti? Rinčice ili monoklin

Domorodec: Skuplje, puno skuplje, majstore. Dajte mi najtež ogrlicu, kaj ju zmorete. Kolko važe, važe. Nek moja Do morodecovka zna, da ima muža i pol.

ADE, tvoja budućnost?

A MALE LJUDE SADAŠNJOSTI ULOMAK NAPISAN

X. Baba: Kakvi divjaki, to su pošteni borci. Oni budu reda u ovom gradu učinili.

XI. Baba: Kuma draga, nemojte tak govoriti, kad ništa ne znate.

Noćobdija: U masama strieljaju iznemogle ljude. Djecu, starce i žene poredaju u jedan red i probadaju im srdce strielama. Evo vam u gradskoj bolnici leže neki, koji su čudom Božjim spašeni.

X. Baba: To je vaša promičba. Mi znamo, da oni sirotinji niš nećeju.

Noćobdija: A ja nisam siromah?

— Ili drugi dio slike. —

Izmedju svieta samodopadno se gurka Veliki trgovec i mali obrtnik Domorodec

Domorodec: Šta ste se uzjogunili? Kakav rat, rat nek bude onima, koji se hoće tući, ali neka znaju, tko se mača laća, od njega i strada.

Podvornik: I još piše u Bibliji, da budu lakše deve prošle kroz ušicu od igle, nego lihvari i šverceri u hodnik nebeski.

Domorodec: Ho, još se i ovakav crvuljak javlja. Uostalom, kad dodju oni, koji moraju doći, plazit ćete vi još svi skupa na koljenima. Meni onako ne će biti ništa. Ja ću odmah dati za njihov fond tisuću škuda i gotovi smo...

Potom odilazi put zlatarne majstora Nimebrige, a za njim ostaje kritika ciele tržnice i mnogo, mnogo otvorenih primjedaba: »Vidiš ti toga bokca, kak puše!«, »I njemu budu odsvirali, ako dojdu!«, »Nek i gospoda stradaju!« **javlja se glas kumice iz Vrabečaka. Itd., itd. To jest baš onako, kako se uviek vodi razgovor medju ženskim glavama.**

Slučajno tuda prodje kapelan Dobrovid i navede Pavlove rieči nesložnim Galaćanima: »Ljubi bližnjega svojega, kao samoga sebe. Ako pak jedan drugoga grizete i izjedate, pazite, da jedan drugoga ne iztriebite.«

Budući da je vrieme već poodmaklo odmah ćemo nastaviti

IV. prizor

Opet smo kod zlatara Nimebrige, koji je već iznio slador i žganicu, i tustu slaninu, pa utapa svoju bol i zabrinutost u plodovima dobre zemlje, odnosno žuljevima kramara, koji se vole kititi njegovim zlatom. Još malo samo, i on će u kožnate vrečice početi sabirati zlato, prstenje i ostale dragocienosti i zato je veliki trgovec Domoljub upravo došao u zadnji čas, da svojoj milostivni, bivšoj sobarici kod g. senatora, kupi ogrlicu, koja će je i težinom i sjajem zadovoljiti. Jer šta ćemo, vremena su težka, pa se treba nečime raztjerivati turobnost ove suzne doli.

Domorodec udari svojim čizmama o pod: Anda budemo danas trgovali, gospon Nimebriga.

Nimebriga: I zadnji vam je čas, ako ćete si lanca s vurom kupovati, kajti zapiram svoju industriju za bolša vremena.

Domorodec: No onda sam dobro još došao. Vidi se, da je rat. Tuže se ljudi, da ničega nema.

Nimebriga: Dajte si, gazda, malo posedite, dok ja donesem zlatovje. Pak si malo prigriznite butine. Znam, da ste ogladnili vrteć se po krami na sejmu.

Domorodec grize butinu, a Nimebriga šuška u pokrajnjoj tamnoj sobici vadeći iz blagajne u zidu dragocjenosti.

Nimebriga: Dakle, šta ćemo onda uzeti? Rinčice ili monoklin?

Domorodec: Skuplje, puno skuplje, majstore. Dajte mi najtežu ogrlicu, kaj ju zmorete. Kolko važe, važe. Nek moja Domorodecovka zna, da ima muža i pol.

Nimebriga: He, da vam je tu pop Dobrovid, bi vas spovedal. Znate, s čim mi je jutros taj huncovnjak došel? »Mač kupujte, gazda, mač, griešna dušo. I na spoved prije idite!« O, pasja capa, kakvu vruču glavu ima taj crkveni meštar! Velim ja vama, silom hoćejo stari mirni svet pokvariti i naše ruke omastiti nekršćenom krvlju.

Domorodec: A budete videli, ak uobće dojdu, kak nikomu vlas sa glave ne bude pala. Je, načelniku, pa senatorima i onim huškačima po Kaptolu. Ali nama? Pa sami recite, molim vas lepo, šta sam ja kome krivo napravil?

Nimebriga: He, nemojte vi samo sebe van vaditi, a nas druge ostavljati. Jer, ako bumo prav za prav rekli, vi ste onda više kriv nego ja. Vi ste u svojem dućanu prodavali slike tih Tatarov s podpisom Pasoglavci. Ako vam se za to sazna u njihovim redovima, ja vam velim očinski, vi ste odmrčali...

Domorodec: Slušajte vi, nemojte vi tako s mušterijom postupati. Uostalom, ako vam nije stalo, mogu ja u Beč poslati po nakite. I onda zbogom, vi stari, presušeni škrtac!

Time se prizor iz zlatarne prenosi na ulicu i još se neko vrieme dovikuju gradski gosponi medju sobom, dok u isto vrieme svječarica kraj slike Majke Božje od Kamenitih vrati prodaje pobožnom svietu zavjetne svječice, a njezin joj brat, podvornik kod gradske prehrane, šapće, neka mu posudi novac, da si kupi halebardu, s kojom će se boriti protiv divljih okonjenih Azijata.

Sad još brzo

V. prizor

u zalogajnici (koja se može uzeti i kao krčma-kavana) Harmica. Zadimljeno, bučno i pijano, povezani bratstvom, u mahnitanju gosti iznose svoje poglede na budućnost, koja im kuca na gradska vrata. Nerazumno brujanje u ovom času nadvikuje pjesma, popraćena udarcima o stol:

»Ban, ban,
Tulipan,
Tebe ruši
Batu kan.
pa opet: Ban, ban,
..........«

dok netko ne nadoda i sliedeću kiticu:

»Ban, ban,
Spasi nas,
Jer bu z mačom
Tatar —
klal nas.«
....

»Ma gdje mi možemo!« **prolama se dvoranom medvjedji glas jednoga klipana.** »Mi smo mali i slabi, šta ćemo se mi boriti s divljacima. Nismo mi tu neki koljači.«

»Tako je!« **povikaše prisutni želeći, da njihova pijanka dobije karakter ozbiljne domoljubne skupštine.**

»Evo nam našega gradskog senatora!«

»Živio!« **prihvati rulja, a na vratima se zbilja plaho pokaže Zgubiglav, koji je napustio ured, da ide kući, ali je privučen ovacijama, pristupio u kolo spasitelja grada.**

»Mjesta za čovjeka!« **ću se povik, a prijašnji govornik nastavi:** »Evo, na primjer naš senator. Tko može od njega zahtievati, da se bori, kad čovjek nosi naočale i ne vidi dobro.

Gospodo, on je nesposoban.«

»Nesposoban,« **potvrdi množtvo.**

»Mi niesmo kukavice — niesmo kukavice! Ali što se ne može, ne može.«

»Uostalom,« mudro upadne Zgubiglav, »možda ciela pripoviest prodje kraj nas kao vjetar. I nikome ništa. A sada toliko uzrujavanje.«

»Za ove spasonosne rieči ja ne mogu drugo, nego da nazdravim našeg dragog senatora Zgubiglava,« **reče sama krčmarica i izkapi »krigl« kao grom. Bitka za grad se nastavi, dok ne priteče i Veliki trgovac mali obrtnik Domorodec.**

»Ja plaćam danas,« **razpojasa se krčmar,** »Pijte i ne brinite se dalje od nosa!«

Time je podpuno zapečaćena tatarska sudbina i badava su poslije podvornike slali iz gradske obćine po mužkarce, i brzoglasu smo dopustili da cilinkne, grad je bio spašen — do onoga časa, kad se noćobdija blied kao krpa pojavio na vratima toga predpakla i povikao:

— Kalnik se je spasio. Nisu ga osvojili, ali su zato već pred našim vratima. — **U tom času bilo je jasno, da bi se na Medvjedgradu, utvrdjenom i naoružanom dalo nešto učiniti.**

Ali splavari su dotrčali minutu kasnije noseći viesti: — Tu su, grad gori!

Sad bi još samo u

Šestom,

završnom prizoru trebalo pokazati porušene oltare, oskvrnjene crkve i spaljene zagrebačke domove. Da, i mrtvace po ulicama... Ali, što je to?

Vaaahuuuiiij . . .

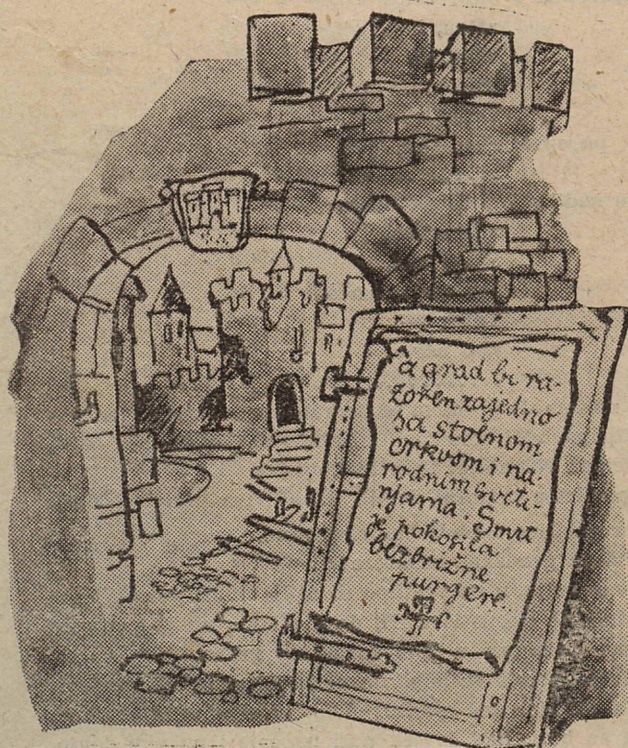
- Uzbuna! -

Odgadjamo daljnje snimanje. Za danas dosta! Gospodo, razarajte kulise! Glumci i glumice u podrume ili svojim kućam, i mislite malo na svoje uloge! Ne zaboravite odložiti maske.

. . . nad hrvatskim područjem . . .

. . . über kroatischen Staatsgebiet . . .

Poručnik P.

DRUGI USTAŠKI ZDRUG

(Nastavak s 5. str.)

na mostu i pomoći prodor pješadije u selo. Voda je bila nabujala i pješadija nije mogla prieći.

Do 10 sati izpalili smo 550 granata. Zatražili smo popunu streljiva, ali nije mogla stići.

Iz bunkera, udaljenog 400 metara, tuku partizani strojnicama. Traže se dobrovoljci za likvidaciju tog bunkera. Javili su se Memić, Djulabić, Bratić i vodnik Maršalek.

Ljudi su se pod dvojnom unakrstnom topovskom vatrom probili do obale Karašice. Ondje se svukli i samo s oružjem preplivali Karašicu. Zauzeli su bunker i dojavno središte. U bunkeru je bilo sedam partizana i jedan komesar. Zarobili su oružje od svih, 4 brzoglasa, pisaći stroj i svjetlopisnu spravu. Vratili se bez žrtava...«

Izpričao je sve točno po satima, svaku sitnicu, položaj, zapoviedi, imena pojedinaca, koji su ih i kako izvršili.

»... drugi dan.

Streljivo se iztrošilo. Popuna nije mogla stići. Još imamo samo 7 granata. Partizani su znali da nemamo streljiva i već su se kladili, da će za četvrt sata pucati iz ustaških topova.

Ja sam se probio i nabavio popunu streljiva.

Propala im oklada.

U 12 sati u noći doživjeli smo napad iz kuća u selu Bazije. Htjeli su zauzeti topove. Nakon kratke borbe od četvrt sata povukli smo se izvan sela i — obračunali s njima...«

*

Doznao sam još jednu stvar. Prilikom borbe u Podgoraču 6. veljače partizani su se branili iz Mitrićeve kuće. Prve granate opalio je na svoju rodnu kuću.

»... u 12.10 sati naše su jedinice zauzele Podgorač...«

KOD ULJARE

U onoj velikoj borbi o Uzkrsu ove godine. Ovdje upravo počela najprije borba. Na Uljari bila su 34 čovjeka.

Držali su vatru cieli dan i cielu noć i još drugi dan do podne.

Podpuno obkoljeni. Odrezani od svih, a ostali u nemogućnosti da im pomognu. Sigurno je bilo da su prepušteni samima sebi.

Partizani im slali tri poruke, da se samo uklone i povuku, pustit će im slobodan prolaz.

Nisu pristali.

Nestalo im streljiva.

Partizani napadali bacačima, protukolcima. Napadala je ciela brigada i — prepolovljena je.

Zapadni dio zgrade već su partizani zauzeli. Zapalili. Ustaše se sklanjaju u sliedeću prostoriju. Zauzeli i taj dio. Prešli u treću prostoriju.

Gori krov nad glavom. Sklanjaju se u posljednju — četvrtu prostoriju.

Kad se ni ovdje nije moglo ostati — prekopali zid i — na juriš.

Spasio se samo jedan.

Danas je u bunkeru nad Uljarom.

POMOĆIŠTE

Za vrieme borbe ležalo ih je u pomoćištu jedanaest teže ranjenih. Nisu mogli nikamo, a niti ih se je moglo kamo odbaviti.

Uzdali su se naši — konačno ranjenici su, valjda će ih poštediti.

Partizani se približuju.

Jedan ustaša došao do bombe, zagrlio svoja dva sudruga — udario prižižak i...

I ostali su molili jedan drugoga, da ga ubije, ali jedna je bomba dostajala samo za trojicu, a više bombi nije bilo...

*

Kad su provalili partizani, došla je neka Židovka, mrcvarila ih je nožem i sjekirom. Odsiecala komad po komad.

*

Meni je zaista čudno, kad ljudi ne mogu razumjeti, zašto se ustaše ne će moći nikada složiti s partizanima.

Može li se ovo zaboraviti? Preći preko toga?

Može li se biti dobar, pošten i čestit, pravi Hrvat i — sve ovo braniti, pokušavati opravdati?

(Nastavit će se) M. p.

Dokumenti hrvatske državnosti

HRVATSKA VOJSKA

Nekoć velika i slavna hrvatska država Tomislava i Zvonimira spala je na »Reliquiae reliquiarum olim (inclyti) regni Croatiae« — »Ostatke ostataka nekoć (slavnog) hrvatskog kraljevstva«. Sudbinu Bosne i Hercegovine sliedila je južna Hrvatska (Dalmacija), Lika i Krbava, Slavonija. Hrvatska je stisnuta na svoj sjevero-zapadni dio. Glavna briga njenih stanovnika je obrana ostataka kraljevine. Riedko koji hrvatski sabor u XVI. i XVII. stoljeću ne vodi posebnu brigu o obrani zemlje: odredjuju Hrvati na svom saboru o svojoj obrani, svojim tvrdjama, o broju vojnika, koji će se skupiti pod vrhovnim zapovjedničtvom hrvatske vojske, pod banom. U pitanju vojske Hrvati su sasvim samostalni, što više i u odnosima prema kralju. Oni stupaju u savez i s ostalim zemljama habsburžke monarhije, ako vide od toga korist, te sami odlučuju o pozivu vojnika i njihovu broju. Na saboru godine 1620. pristupili su savezu sa Štajerskom, Koruškom i Kranjskom u svrhu zajedničke obrane:

»Zakonski članci sabora sviju staleža i redova kraljevine Hrvatske i Slavonije, sazvane po nalogu . . . bana Nikole Frankopana Tržačkoga u slobodnom kraljevskom gradu Zagrebu god. Gospodnje 1620.

Odredjeni povjerenici . . . carskog i kraljevskog veličanstva . . . i štajerske pokrajine . . . zamolili su na temelju svojih vjerodostojnica sve staleže i redove, . . . da prema svojoj starodrevnoj slavi i vjernosti združenim silama odbijaju neprijateljske navale od sebe kao i od susjednih pokrajina Štajerske, Koruške i Kranjske. Budući da staleži i redovi misle, da se u sadašnjoj ratnoj oluji treba opirati zajedničkom neprijatelju zajedničkim i združenim silama i oružjem, zato . . . nalaze za vriedno, da se ove kraljevine združe s pokrajinama Štajerskom, Koruškom i Kranjskom i da s njima ugovore uzajamni savez (konfederaciju), ali tako, da ostanu uviek nepovriedjena vlast i prava . . . carsko-kraljevskog veličanstva, . . . a sve slobodštine, zakoni i povlastice ovih kraljevina da ostanu nepovriedjene u svojoj snazi . . .

Potvrdjuje se i obnavlja zakonski članak prijašnjeg sabora o občem ustanku na oružje (insurekciji), pod zastavom (za vojsku) njegovog veličanstva, protiv svakom neprijatelju, koji napada, s dodatkom, da svako ognjište ima dati ne jednog, nego dva strielca-pješaka. U krajnjoj nevolji dužni su ići na vojsku osobno svi staleži i redovi . . . «

Kralj i izaslanici susjednih pokrajina mole Hrvate, da se pridruže obranbenom savezu. Hrvati se tome odazivaju i čine medjunarodni savez unutar države Habsburgovaca.

Pravo na to, da se Hrvati sami dignu na oružje za obranu zemlje, potvrdio je i sam Leopold I., koji je inače dao pogubiti Petra Zrinjskog i Krstu Frankopana. Iako je htio skršiti odpornu snagu hrvatskog plemstva, ipak je priznao hrvatska prava i slobodštine, kako to pokazuje jedan njegov zakon:

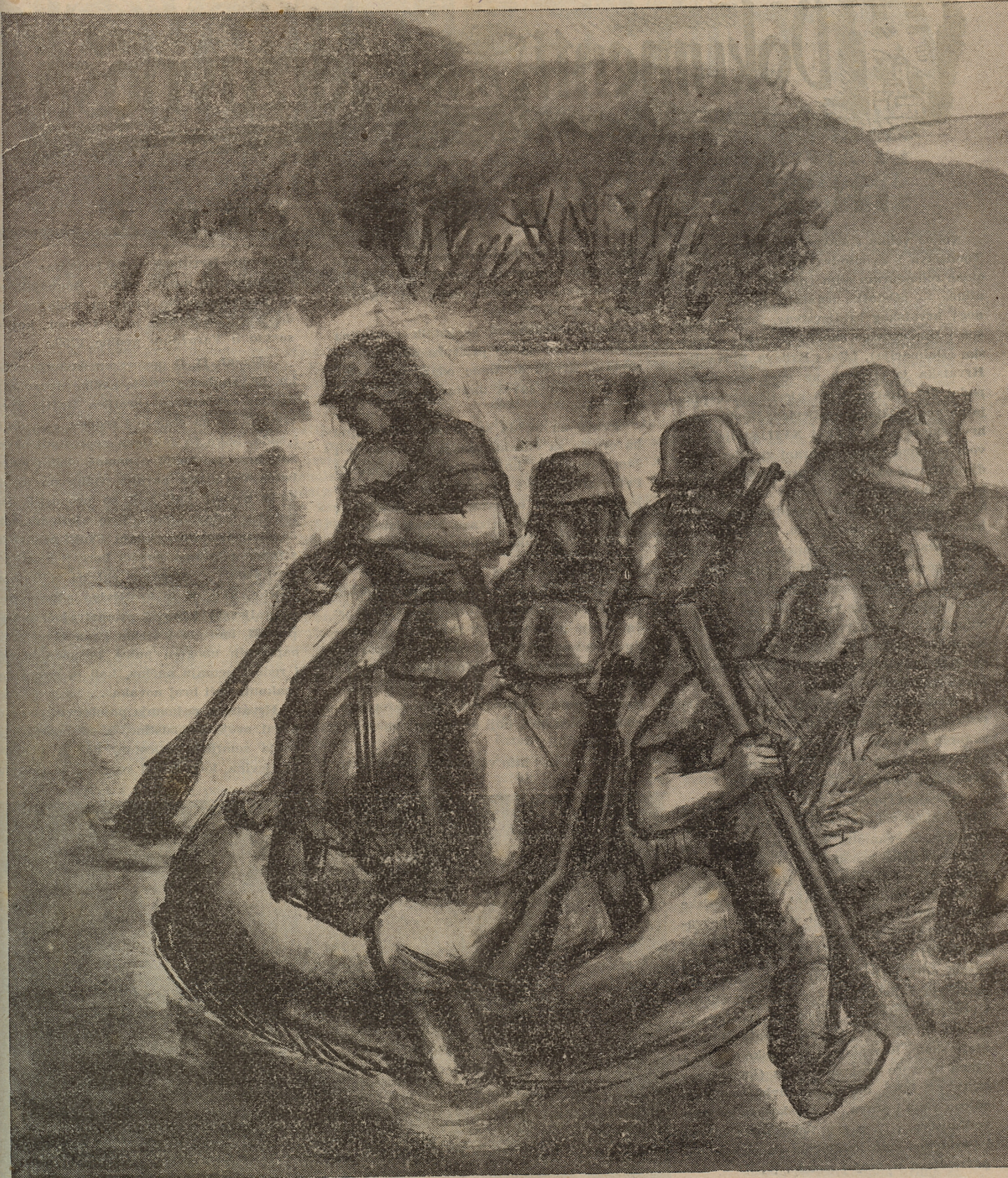
»Zakon III., članak 66. kralja Leopolda I. Kraljevine Hrvatske i Slavonije ustat će na oružje prema svojim zakonima i običajima, kad navali više ili manje neprijatelja, prema njegovoj sili. Odredjeno je, da se ove kraljevine uzdrže u svojim pravicama, povlasticama, ustanovama, zakonskim člancima i običajima, koji se ovime obnavljaju i potvrdjuju.«

Ako je kralj htio vojnika za borbe izvan kraljevine Hrvatske, onda je morao zamoliti sabor, da mu ih odredi. Dogadjalo se, da je sabor odbio kraljevu molbu i nije dao vojnika. Učinio je to i sabor, koji se sastao u Varaždinu godine 1759.:

»Članak II. O ponovnom davanju novaka. 22. studenog prošle godine upravilo je njezino veličanstvo (kraljica Marija Terezija) dopis na staleže i redove, . . . da bi i sada, kako to zahtieva neprestani biesni rat, brzo priskočili u pomoć občim potrebama davanjem novaka. Odlučeno je, da dadu novake oni, koji su propustili dati novake nedavno ponudjene njezinom veličanstvu. Osobito to imaju učiniti primorske strane, u kojima novaci borave kod kuće još i sada . . . Gledajući pak na veliki broj vojske, koja je iz kraljevine odpremljena u kraljevski tabor, i promatrajući mnoge pustoši, kao što i težinu i množtvo tereta naprćenih ubogom puku, gospoda staleži i redovi nemaju načina, koji bi mogli namaknuti veći broj novaka . . . «

Hrvatska, najmanja po obsegu, ponosno brani svoje slobodštine, a od neprijatelja svoje zemljište sviestna, da je posebna kraljevina, koja iznad svega ljubi slobodu.

„ZAROBILI SMO JEDAN AMERIKAN

bijeno
ovdje,
u.
dori s
s gr-
emeno
azdob-
onašao
onimi-
e odli-
lu, jer
njesto.
ošao je
zličit-
kolno-

e tra-
di po-
ta po-
rtizani
prosin-
zauzeli
e htje-
uletje-
dima
lje za-
vniko-
ače —
aliti.

logoru
drža-
e stari
remna

medju
remna.
s pre-
aboja.
n na-
h . . . a
. . iza-
su niti
li. Tek
ili . . .«
d naj-
samo
god je
god je
su pa-
etorica
latine.
pravo-

slavnu staru godinu u siečnju 1942.

Nije nam dosadilo, nije nam težko, ali jedno treba reći u Zagrebu: željni smo da nekoga iz Zagreba čujemo i vidimo. Poglavnika kad bismo samo na pola sata mogli vidjeti . . . Ništa više. Bili bismo sretni i zadovoljni . . .«

MIĆA

Prvi čovjek, na kojeg sam naišao.

Upoznao sam ga na nevojničkom mjestu. Zapravo poznavao sam ga već od prije, ali . . .

Ne možemo odmah o čovjeku reći sve. Tek kad sve znademo, tada možemo i reći sve.

Različitost sudova i raznolikost mišljenja o istim ljudima dolazi i odtud, što više ili manje jedni od drugih o njima znademo.

Znao sam ga kao Miću — a danas mi ga predstaviše kao »matičara i flegmatičara XV. bojne«. Znao sam ga kao činovnika, savjestnog, dobrog. Imao je obitelj. Poslije kao vriednog ustaškog borca. Ne treba mnogo pričati. Pustio je liepo i dobro državno namještenje i obukao odoru čarkara, izlagao se u bezbrojnim borbama, jer . . .

Uobće, zašto sam o tom postojećem i živom čovjeku pisao sve, što je b i l o i kakav je b i o ?

Sve ima svoj razlog.

Takav je zaista bio.

Pozdravio sam ga, a odzdravio mi je: »Prekasno stigli, amen.«

Smiešno, čudno i nezgodno. Medjutim kod njega kao da tako upravo jest.

*

Eto takav je bio, to je sve imao. Miran gradjanski život, svoj posao i zanimanje, obitelj . . .

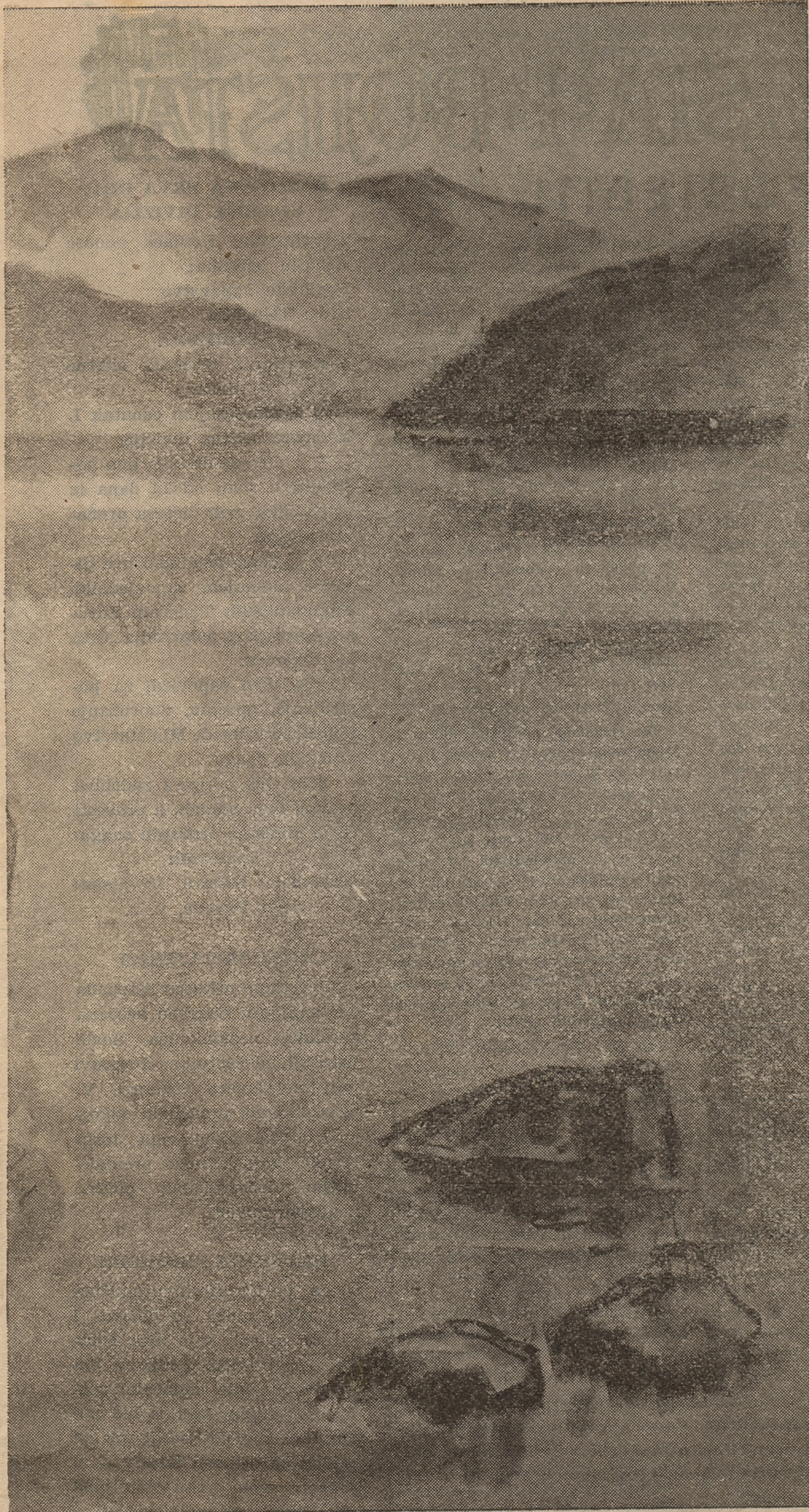
. . . imao je i sina.

I u tome je upravo sve.

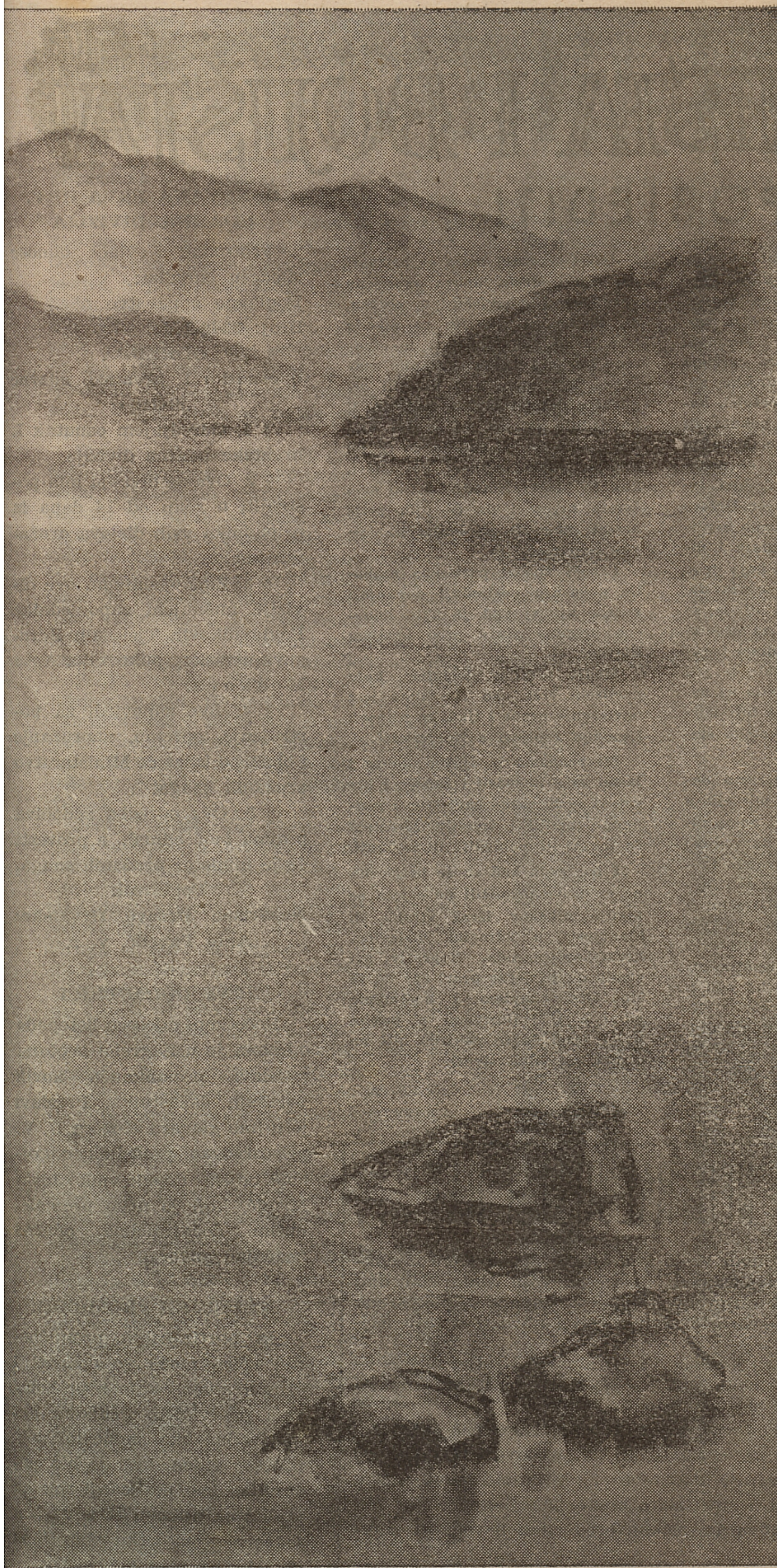
Jedinac.

. . . Prekasno stigli . . .

U liepim danima 1941. stupio u ustaše. Bilo je još mirno. Govorkalo se o onima iz šume, ali još se nisu usudjivali nigdje pokazati na djelu. Obhodnje mjestnih ustaških posada prolazile su selima i bio je mir i red. U siečnju 1942.

KI GUMENI ČAMAC...“

„... I GUMENI ČAMAC...“

Jučer smo se pošteno natrčali! Na podnožju gore, u voćnjacima kod N. S-a srušio se jedan »amerikanac«, kako naši momci nazivaju velike i bučne zračne bumbare koji kadkada tutnje prieteći u lietu iznad nas. Svi su bili neobično znatiželjni na ljude, koji sjede u njima i upravljaju ih.

Ovaj naš zabio se u neku prastaru razgranatu krušku i smrvio se temeljito. Bio je negdje pogodjen, i težkom se je mukom dovukao dotle. Zrakoplovci koji su preživjeli vjerojatno su već prije pada izskočili padobranima, tek su dvojica bila smotana u klubko pod smrskanim krilima. Stotine metara dalje bili su razsijani komadići stienki, uništena oprema i dielovi naoružanja. Debele rupičaste cievi strojnica bile su od sudara sa zemljom presavijene kao kuhani makaroni, kojima nas dnevno tovi debeli »Koko«, naš kuhar. Svega su dvie stvari ostale neoštećene: jedna skrižaljka iztrgnuta iz nekih englezkih novina i djelomično izpunjena, i veliki gumeni čamac. Usmrćene smo zakopali, a čamac uvrstili u svojinu našega voda. Skrižaljku sam spremio ja, za uspomenu. Što se ostaloga tiče — trčali smo zabadava: američke zrakoplovce nismo upoznali . . .

*

»Čini mi se, da je ipak netko tamo . . . « — reče zapovjednik uporišta promotrivši pažljivo suprotnu obalu mirne rječice, koja je tekla tik uz jedan rub našeg uporišta. Stražar je maločas izviestio, da su se preko pojavljivali iz šikare naoružani ljudi, i mi smo upravo pokušali s najvećim zanimanjem provjeriti njegove tvrdnje. Nekolicina se odmah uputila do našeg drvenog čamca, koji je bio izvučen na obalu, a služio je obično za prebacivanje obhodnja na drugu stranu.

Doista je netko bio tamo, jer se odjednom s druge strane prosu po vodi snop metaka iz strojopuške, podigavši dugi niz mjehurića kraj nogu vojničara, koji su bili zabavljeni opravljanjem čamca. Odpočela je pucnjava i s naše strane, da se neprijatelja zadrži dalje od same obale, a nekoliko je ljudi u medjuvremenu uskočilo u čamac i zaveslalo brzo prema suprotnom kraju. Oko njih su gusto šumili po vodi puščani metci, dok nismo opazili i skinuli s drveta jednog odmetnika, koji se je tamo smjestio.

Naskoro je kljun udario o piesak, i naši »dječaci« izskočiše s nataknutim bodovima na suho. Kod nas je zavladala napetost i nemir. Ne znamo što bismo počeli: nemamo nikakvog prievoznog sredstva da i mi priedjemo tamo i pomognemo drugovima, koji su se već upustili u borbu s neprijateljem, kome ne znamo broja. Do nas dopire tek žestoka pucnjava pušaka i strojnog oružja. Oko mene sama zažarena, zajapurena lica, ljude uzbudila bitka, napried bi — a ne mogu.

Tada mi pade na pamet — čudim se i sada, kako se i drugi nisu dosjetili — naš jučerašnji plien. Odtrčah po gumeni čamac, napunismo ga zrakom, pa trkom do obale. Uz gromoglasnu viku i glasno podsticanje i hrabrenje onima na drugoj obali ukrcasmo se i odtisnusmo od obale. Daskama, rukama, kundacima, pa i nogama! veslali smo napried. Učinilo mi se stoljećem, dok smo stigli na drugu stranu.

Udri za neprijateljem! . . .

. . . Čamac nam je doista danas poslužio kako treba. Onaj gumeni. Neprijateljski. Prevezli smo smo na njemu strojnicu i desetak pušaka, koje nismo tamo nosili . . .

V. M. Berislavić
Ratni izvjestitelj

NAŠA OGNJIŠTA I BOJIŠTA

ILI IZGINUTI ILI POBIEDITI . . .

Ministar unutrašnjih poslova Doglavnik Dr. Mato Frković održao je na dan 9. listopada na zagrebačkoj krugovalnoj postaji veliki govor.

Donosimo iz govora značajnija mjesta:

U početku govora osvrnuo se na dogadjaje u svietu od početka rata do danas a posebno je spomenuo posljednje dogadjaje i tragičnu sudbinu naroda, koji su se dali zaplašiti časovitim prednos ma saveznika. Medjutim u Hrvatskoj živi pokoljenje koje je na temelju tisućgodišnjih žrtava obnovilo našu nezavisnost i samostalnost te će to pokoljenje znati i u buduće sačuvati državu i obraniti je od svih neprijatelja. Godina 1941. postala je po svom značenju i važnosti u našem narodnom životu jednaka kao 925. godina. Mi još do sada i nismo mogli osjetiti blagodati vlastite države, jer strašni rat koji je uzkomešao cielo čovječanstvo bjesni u punoj snazi i golemom zahvatu. Ni nas nije poštedio i nije nam dao vremena da uzmognemo čvrsto urediti našu državu. Ali unatoč toga biča Božjega koji se spustio na obezumljeno čovječanstvo, hrvatski narod iako doprinosi teške žrtve i plaća ogroman ulog ipak s mirom očekuje budućnost, jer zna, da će nakon završetka rata naša država procvasti u punom je ku i narod biti sretan i zadovoljan.

„Istini za volju moramo priznati da imamo mnogo neprijatelja unutar i vani, koji su uprli sve sile, da sruše i unište sve napore naših predja, njihove žrtve i naša najveća nastojanja. Unatoč toga svestranog juriša, mi smo čvrsto uvjereni, da će hrvatski narod izdržati i odoljeti tom neprijateljskom naletu, jer imade snažnu i jaku prirodjenu odpornost, jer imade vjeru u svoje oružane snage, jer vjeruje u pomoć svojih saveznika, jer vjeruje u svog Poglavnika, koji će naći puta i načina, da Nezavisnu Državu Hrvatsku svojom prokušanom vojskom očuva i spasi."

S druge strane nikada odkada postoji hrvatski narod ni Englezka niti Rusija nisu za njega učinile ama baš ništa dobra. Pomagale su uviek samo naše protivnike. To ne može niti jedan prijatelj Engleza ili Rusa opovrći. Ni jedna ni druga strana nije nikada o nama vodila računa. Niti jedna niti druga država ne žele naše narodne, slobodne i samostalne države, nego naprotiv jedna šalje svog „Tita", a druga svoje bombaše, da rade na našoj propasti.

Medjutim to nas ni malo ne smeta, jer Hrvatski je narod čvrsto odlučio sudjelovati u obrani Nove Europe, jer se samo tu može očuvati kultura, rad i poredak.

U nastavku se govora osvrnuo na naše unutarnje i vanjske neprijatelje. Prvenstveno četnici, koji su se jedno vrieme pokušavali prikazivati vjernima prema našim saveznicima, a danas su se pokazali u pravom svietlu. Četnici danas na području Nezavisne Države Hrvatske ne napadaju samo hrvatska uporišta nego napadaju i dielove savezničke vojske, koja ih je do sada hranila i naoružavala. Četnik ili uobće Srbin ili je za Englezku ili Rusiju, a za osovinske narode su tek pojedinci iznimke. Radi toga, dokle se god bude i jedan četnik nalazio na našem području dotle neće biti mirna naša sela i naše hrvatsko stanovništvo u njima.

I zato mi nikada nećemo dozvoliti da se Srbijanci miešaju u naše stvari, kao što niti nama nije niti na kraj pameti da vodimo brigu o njihovom unutarnjem uredjenju. Jednako mišljenje i namjere imaju Nedićevi, Dražini i Djujićevi i svi ostali četnici. Na hrvatskom tlu ne smije biti ovih neprijatelja. Ako je bizantinskoj gospodi do četovanja neka odu u Srbiju koja ih danas treba.

Druga struja naših unutarnjih neprijatelja su partizani, plaćenici Moskve, ljudi i opet pod vodstvom Srbijanaca.

Istini za volju mora se priznati da imaju dosta dobro razvijenu promičbu i obavještajnu službu, ali to im je sve, jer se nikada nisu usudjivali upuštati u otvorenu borbu s našim oružanim snagama. Tek onda kad su bili sigurni u deseterostruku nadmoć. U posljednje vrieme su se još više uzobiestili jer se nadaju da će im stići u pomoć njihovi gospodari, koji ih plaćaju. Medjutim mi smo čvrsto uvjereni da će njih prije nestati nego li im boljševici stignu u pomoć.

Srbski značaj partizana najbolje pokazuju posljednji dogadjaji medju njima, kad je Tito konačno prignuo glavu pred kraljem Petrom.

Medju ostalim zločinima, koje partizani vrše nad Hrvatima jest odvlačenje hrane i ljudi za njihovu trgovinu robljem s Englezkom.

Mi znademo medjutim dobro i jasno naše dužnosti i zadaće i hrvatski će ih narod savjestno i podpuno izpuniti i izvršiti. Hrvatski će narod ili pobiediti ili izginuti.

I baš sada kad su se boljševici nama posve približili ne osjeća se nigdje nikakav izraz straha ili klonulosti u zdravim dielovima hrvatskog naroda. Naprotiv svi znadu da je došao pravi čas da se što više okupimo i nastupimo odlučno i jedinstveno s punim uvjerenjem da će pobjeda biti na strani pravedne stvari.

A. a.

ROOSEWELT, NEUTRALNOST I RAT . . .

Amerikanci su imali svoje geslo, tako zvana Monroë doktrina — Amerika Amerikancima. Imali su svoju veliku slobodnu državu. Imali su svoj miran život. Imali su dapače za pokvarene sladokuse iz Evrope senzacionalnih viesti i novosti o ratu najvećih razmjera.

Takodjer su imali i zakon o neutralnosti. Kratko rečeno — iz posve pametnih i razumljivih razloga zakon je branio Americi svako pačanje u rat, koji se ne tiče Amerike.

Niti se je smjelo davati zajam kojoj od zaraćenih stranaka, niti davati, posudjivati, unajmljivati ili prodavati bilo kakovo tvorivo državi, koja ratuje. Pogotovu pak je branio zakon dozvoliti, da se to prevozi u američkim brodovima. Zakon o neutralnosti branio je plovidbu američkim brodovima u vodama zaraćenih država.

Medjutim izgleda, da su upravo sebični interesi, kako je bio predvidio i sam Roosewelt — osobna korist pojedinaca — počeli voditi promičbu. Tako je vlastiti zakon o neutralnosti počeo se tumačiti kao — nevaljan. Rooseweltov ministar rata Stimson nazvao je zakon o neutralnosti povredom najsvetijih i najvažnijih tradicija američke vanjske politike, budući da on skučava slobodu mora.

OSNOVANA PRVA HRV. UDARNA DIVIZIJA

»Narodne Novine« donose sliedeću odredbu:

Poglavno župansvo
Broj: 3349-1944.

ODREDBA

o osnutku I. hrvatske udarne divizije

§ 1. Odredjujem osnutak I. hrvatske udarne divizije.

§ 2. Ova se divizija ima postrojiti u roku od 14 dana iz pripadnika svih dielova oružanih snaga.

§ 3. Zapovjednikom ove divizije imenujem zapovjednika Poglavnikovih Tjelesnih Zdrugova ustaškog pukovnika Antu Moškova.

§ 4. Sve zapoviedi za postrojenje, opremu, naoružanje i obskrbu izdat će Ministarstvo oružanih snaga.

§ 5. Ova odredba zadobiva pravnu moć odmah, a provesti će je ministar oružanih snaga.

Poglavnik
Nezavisne Države Hrvatske:
Ante Pavelić, v. r.

NOVI DOČASTNICI

Početkom mjeseca listopada održana je u Zagrebu svečana proslava promaknuća novih ustaških dočastnika. Proslavi je u ime glavara stožera U. V. prisustvovao pročelnik odgojnog odjela dopukovnik Josip Mrmić, koji je novo promaknutim dočastnicima održao značajan govor.

NEUSPJEH PROMIČBE

Iz partizanskih promičbenih spisa može se doznati i drugih stvari, koje nisu izdavači predvidjeli. Prilikom dogodovština oko nadnevka petnaestog rujna, koji je bio postavljen kao posljednji rok za prelaz na njihovu stranu — u jednom svom letku obiteljima domobrana pišu i sliedeće:

»Premda su par puta pozivani da napuste domobranstvo i da predju na stranu N. O. V. ipak se oni nisu odazvali tome pozivu i oni se još uviek bore protiv N. O. V.«

POLITIČKI ŽIVOT

U Sarajevu i na području srednje Bosne boravili su osam dana ministar obrta, veleobrta i trgovine vitez dr. Vjekoslav Vrančić, i izaslanik postrojničtva Janko Skrbin, te su za to vrieme održavali niz sastanaka i političkih skupština, obišli borce na postavima i došli u dodir s predstavnicima Ustaškog pokreta, oružanih snaga, upravnih oblasti i gospodarskog života.

Sve ove skupštine i sastanci pretvorili su se u manifestaciju narodne sviesti hrvatske Bosne. U ovim doista odlučnim časovima, sinovi hrvatske Bosne pokazuju punu političku zrelost i spremnost na svaku žrtvu za zajedničku stvar. Očitovalo se, da baš u najtežim časovima dolazi do izražaja najpodpunije jedinstvo i odlučnost u obrani narodne države.

TRGOVINA ROBLJEM

Dolaze nove potvrdjene viesti, da su Angloamerikanci zatražili od partizana još veći broj ljudi sposobnih za borbu ili rad. Kaka su Srbi i židovi uglavnom »komandanti« partizanskih skupina, to oni nastoje da se Angloamerikancima predadu izključivo partizani hrvatskog podrietla. To je dovelo do čestih sukoba i borbi izmedju srbskih partizana i partizana hrvatskog podrietla.

U PRAVOM SVIETLU

Kako je komunističko vodstvo partizana oduševljeno prolievanjem nedužne hrvatske krve, vidi se i po tome, što je na području Papuka i Krndije izdalo čak i poseban letak, u kojem se javlja, da je u toku 16., 17. i 18. rujna savezničko (anglo-američko) zrakoplovstvo bombardiralo ili mitraljiralo Novu Gradišku, Daruvar, Pakrac, Lipik, Novsku, Banovu Jarugu i Gojilo.«

U letku se s nasladom govori, kako je tom prilikom poginuo »veći broj gradjanskih osoba.«

Ovaj letak samo je novi dokaz, da anglo-američki zrakoplovci ubijaju hrvatsku djecu, žene i muževe na zahtjev komunista, koji uživaju u krvi i nevolji hrvatskog pučanstva.

ZLOČINCI NA DJELU

Obće je poznata činjenica da su u redovima partizana brojni redarstveni krivci i zločinci. Razpuštanje Lepoglavske kaznionice po partizanima bio je jedan od najsjanijih uspjeha partizana za popunjavanje najelitnijih dielova svoje »oslobodilačke« vojske.

O tome govore i najnoviji dogadjaji. Eto jednoga:

Povjerenstveno je ustanovljeno, da su komunisti prilikom napadaja na selo Djeletovce počinili grozan zločin. Prodrli su u kuću Ilije Pejaka, u kojoj su našli Ilijinu ženu i dvoje djece. Djecu i ženu bacili su na krevet i podpalili slamaricu. Vatra je zahvatila cielu kuću, u kojoj su žena i jedno diete podpuno izgorjeli, dok je drugo diete ostalo do duše na životu, ali s najtežim opeklinama.

50 MILIJUNA GLOBE

Radi nepravilnosti u trgovačkim poslovima kažnjen je zagrebački trgovac Ivan Pandžić uz ostale kazne i novčanom kaznom od 50 milijuna kuna, u korist posebnog računa za izjednačenje ciena.

Uz to je zaradio zatvora, logora i zapljene tvoriva, oduzimanje obrtnice.

Zaista s nesavjestnim ljudima se može izaći na kraj samo ovakovim odlučnim i čvrstim potezima.

MJERE SIGURNOSTI

Radi različitih činova sabotaže, dakle radi sviestnih zločina na zajedničkoj imovini sviju nas, na državnim i narodnim ustanovama u Sv. Ivanu Zelini, na R. K. u Maksimiru, i u Zaprešiću kao i zbog umorstva ustaških dužnostnika u Čučerju ministarstvo unutarnjih poslova glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost kaznilo je smrću strieljanjem odredjen broj poznatih i dokazanih pripadnika partizanskih odreda i komunističkih postrojbi.

ROOSEWELT, NEUTRALNOST I RAT ...

Da bi se narod zagrijalo za ono, što su ranije sami osudjivali, počeše plašiti, da je Amerika u opasnosti, da »Americi nije dovoljna zaštita i sigurnost zaštitni pojas od slane vode«.

Kad se u Evropi rat već prilično razmahao, sklanjali su se različiti strani brodovi u američke luke. Nestalo je iz toga pitanje i u Senatu je prihvaćeno, da Roosewelt može takove brodove zaplieniti, s većinom 59 : 20. Medjutim u istom pitanju već se pojavljuje i današnje obličje onda još prikrivenog ratnog huškača. Postavlja se i pitanje, smije li predsjednik taj zaplienjeni brod dati nekome drugome. Senat medjutim, sliedeći osjećaje i mišljenje naroda — odbija takav priedlog s razlikom 43 : 38.

Medjutim ratna promičba nastavlja se i dalje. Dakako, englezki ministri obtrkuju Ameriku, moljakaju, traže i cigane.

Dolazi do zakonske osnove broj 1776 — »Zakon za usavršenje obrane S. A. D. i neke druge svrhe«. Sama brojka te »osnove« već je zanimljivo postavljena — naime isti broj, koji imade i godina, kad je proglašena američka nezavisnost.

»Lend Lease Bill« — taj zakon posvema je srušio zakon o neutralnosti. Formalno ne — ali stvarno podpuno. Tobože radi zaštite Amerike — Amerika se smije miešati onamo u rat — gdje se misli, da je to miešanje od neke koristi i za Ameriku. Tim zakonom dozvoljeno je, da predsjednik može kako hoće posuditi, dati, zamieniti, ustupiti, prodati svaku vrst ratnog tvoriva državama, »kojih se obrana može smatrati od životne važnosti za S. A. D.« Do svote 1,5 milijuna dolara daje predsjednik po svojoj volji, a preko te svote na pristanak Kongresa. Predsjednik sam odlučuje, koja je to zemlja i država, koje obrana dakle i pomaganje može se smatrati »od životne važnosti za S. A. D.«

Na prijašnje zakonske odredbe, koje se kose s ovim — ne treba se obazirati.

Ta zakonska odredba je imala vriediti do 31. VI. 1943., a tada je Amerika već zagreznula u vrzino kolo.

Najprije je dozvoljena prodaja tvoriva Englezkoj pa Kini, onda su počeli to prevoziti u svojim brodovima, a kad su njemačke pomorske snage napadale takove protuzakonite prevoze — mimo svih medjunarodnih prava učinjene trgovačke poslove — pa kad su ih počeli potapljati — daje Amerika i svoju ratnu mornaricu u zaštitu tih prievoza, nastaju konvoji, brodopratnje.

Narod se nije tim oduševljavao, ali je većinom podlegao spretnoj i proračunatoj promičbi. Pojedinci su ustajali protiv uvlačenja Amerike u rat pozivali se na Monroë doktrinu, na zakon o neutralnosti, pa je konačno pukovnik, jedan od tih, bio prisiljen od Roosewelta, da se odrekne svog vojničkog čina. Bunio se i Hoover, ali i on je ušutkan. Kad pak je ustao Wheeler — prietilo mu se tvornim napadajem.

Danas je i Amerika u ratu. Posve protivno svim onim načelima, za koja se je zagrijavao još do nedavna cieli američki narod i sam njegov prvi predstavnik — ministar predsjednik. Medjutim, američki letači danas čine nebrojena zločinstva nad Evropom, ali i sami stradavaju. Tisuće ih nestaju u evropskom zračnom prostoru, a tisuće ih pogiba na zapadnom bojištu. Medjutim, Amerikanci još uviek nisu izkusili sve one strahote rata i sve njegove oblike, koji su snašli Evropu.

I unatoč toga moral i odpor Evrope je danas mnogo veći i čvršći nego li u Americi. Posve razumljivo: Evropa znade, zašto se bori, ali zašto se bore američki vojnici — to je težko reći. Bezuvjetno prije svega za onu premiju, a budući su bili nezaposleni — ovo zabavno putovanje u Evropu i dobra plaća ipak nisu da se odbace. Dalje pak prosječan čovjek i ne pita. Da pita, našao bi najbolji odgovor u riečima svog predsjednika iz godine 1939.. Sebičnost, osobni interesi, zarada pojedinaca...

Za to umiru i pogibaju američki vojnici, zato evropski rat još nije dokrajčen pravedno i pošteno.

Medjutim, po nekim činjenicama izgleda, da je i predsjednik već postao radi rata nestrpljiv. I nastade obliétanje premnogih oko Svete stolice, Rooseweltovo putovanje u Evropu, pregovori, dogovori, nagovori — umjesto da su ljudi Monroë doctrine — primienili je i na nas — jer ako je pravedno: Amerika Amerikancima, tada je sigurno jednako pravedno: Evropa Evropljanima.

Traže se krivci za rat. Sigurno ljudi, koji su se tako različito sami sebi protivno iztrazivali o ratu i svemu ostalom — ne mogu nakon svojevoljnog ulazka — oprati od svega ruke.

Čovjek, koji je rekao, da mrzi rat, da ga znade i poznaje, koji je vidio krv i blato i smrt i glad i sve ostalo — pa nakon svega toga — koraknuo u rat i time ga produžio i otežao — ne može to baš lako opravdati.

Jer Amerika u evropskom ratu zaista na temelju pravde i poštenja nije imala ništa tražiti . . .

M. p.

TJEDNI LISTIĆ

POSLANICA LAKOMISLENIMA

Prestanite bučiti! Prestanite se osjećati sigurnima, vi, koji možda nemate u džepu poziva za vojsku, ili ste se pokrili u garnizonskom zatišju. Došlo je vrieme, da i gradovi oćute u težkoj mjeri RAT.

Do danas je život pozadine mogao teći bezbrižno, jer su borci snosili na položajima sav teret i odgovornost bitke. U pozadini se je moglo još lupati čaše, organizirati gostbe, trošiti po barovima i u slikokazima se opajati hrabrošću, kada bi u tjednom pregledu gledali, kako se drugi za njih bori.

HRVATSKA SE DANAS NALAZI U PODPUNOM RATNOM VIHORU. Neka to upamte oni, koji do danas na težinu doba nisu mislili, jer ih breme izloženoga naroda nije pritisnulo.

Mekušci će htjeti zabiti glave kao nojevi u svoju razkoš, vjerujući, da će ih ruka sudbine poštedjeti. Oni će htjeti prodati čast i obraz, samo da sebe izvuku. Mi im toga ne ćemo priuštiti.

Učinili bismo grieh protiv sebi i svome narodu, kad bismo nekolicini u krzno razkoš umotanih mlitavaca pustili proći kraj naše stvarnosti.

Opomenimo stoga svaki svoga brata, druga ili suradnika, neka napusti bezbrižne misli i neka spašava hrvatskom narodu izgubljene minute. Žrtvujmo, da ne budemo žrtvovani, i znajmo, da bi bilo prekasno htjeti pomoći borce u postavima, kad bi ovi jednom zbog slabe naše volje i suradnje bili pregaženi. Prije su borci trebali pozadinu. Sada pozadina treba njih.

Udarimo se najprije u vlastite grudi, i obračunajmo s vlastitom sabotažom. I nemojmo o drugima govoriti i poricati njihovo rodoljublje, dok sami ne držimo čvrsto pušku u ruci. Trgovini budućnosti je kraj.

Budućnost se može ovaj puta samo izvojevati krvlju. Ako nemamo dovoljno hrabrosti, da za svoj narod i za svoju sreću prislonimo oružje na ivicu rova, ne ćemo imati hrabrosti, da u času, kojega smo sami skrivili, prislonimo oružje o vlastitu sliepoočicu. Budimo dakle ozbiljni i barem razmišljajmo o grubim riečima, koje vam upravlja

BORAC S POSTAVA

Iz postrojničtva:

ODLUKE MINISTRA POSTROJNIKA

»Odlukom ministra postrojnika od 1. rujna 1944. broj D. p. 273-1944. priznato je Anki Vučetić iz Brinja, občine Brinje, kotar Brinje, udovi iza Lovre Vučetić, životom postradalog ustaškog logorskog pobočnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. V. D. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika X. činovnog razreda s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 1. rujna 1944. broj D. p. 282-1944. priznato je Terezi Mokos-Pazman iz Dol. Konjščine, občina Hraščina Trgovište, kotar Zlatar, udovi iza Đure Mokos-Pazman, životom postradalog ustaškog zbirnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

»Odlukom ministra postrojnika od 10. kolovoza 1944. broj D. p. 238-1944. priznato je Anki Milas iz Podbabja, občina Imotski, kotar Imotski, udovi iza pokojnog Marijana Milas, životom postradalog ustaškog zbirnika, temeljem §§ 4 i 8 zakonske odredbe od 6. kolovoza 1943. broj CLVII. 1915. D. V. 1943. o državnoj pomoći postradalim dužnostnicima »Ustaše« — hrvatskog oslobodilačkog pokreta i njihovim obiteljima, pravo na državnu pomoć u visini obiteljske mirovine državnog službenika I. dočinovničkog razreda 1. plaćevnog stupnja s 35 godina navršene državne službe.«

Kljaković: RUĐ. BOŠKOVIĆ, veliki hrvatski učenjak
IZ KNJIGE HRVATSKA UMJETNOST [IZDANJE HIBZ].

»Ustaša«, vjestnik hrvatskog ustaškog oslobodilačkog pokreta. — Izdavač i vlastnik Ustaški Nakladni Zavod. — Ravnatelj i glavni urednik poglavni pobočnik Mijo Bzik. Uredničtvo i uprava: Berislavićeva ulica 10. — Brzoglasi: Uredničtvo: 79-00, Uprava: 64-06. — Čekovni račun br. 49.456. — Izlazi tjedno. — Pojedini broj stoji 10 Kuna. — Predplate: godišnje 520 Kuna, polugodišnje 260 Kuna, tromjesečno 130 Kuna. — Tisak Tiskare Ustaškog pokreta, Berislavićeva ulica 10. — Za tiskaru odgovara Viktor Smokvina, Zagreb, Medovićeva ulica 2.

